HAFTALIK KÜLTÜR-FİZİK DERGİSİ 3 EKİM 1996 PERŞEMBE SAYI:22 FİYATI: 70.000.TL. (kdv dahil)

ÖKÜZ

yalnızlığım benim süpürge saçlım ne kadar kötü kokarsak o kadar iyi

Can Yücel 70 yaşında..

70 kerrre maaşallah!

50. sanat yılında

BAŞUCUMDA Bİ SEN VARSIN Bİ DE EVREN
SAYMIYORUM ÖLÜP ÖLÜP DİRİLTTİKLERİMİ
YALNIZLIĞIM BENİM ÇOĞUL TÜRKÜLERİM
NE KADAR YALANSIZ YAŞARSAK O KADAR İYİ

ORHAN PAMUK

Nasıl uyuyorsunuz?

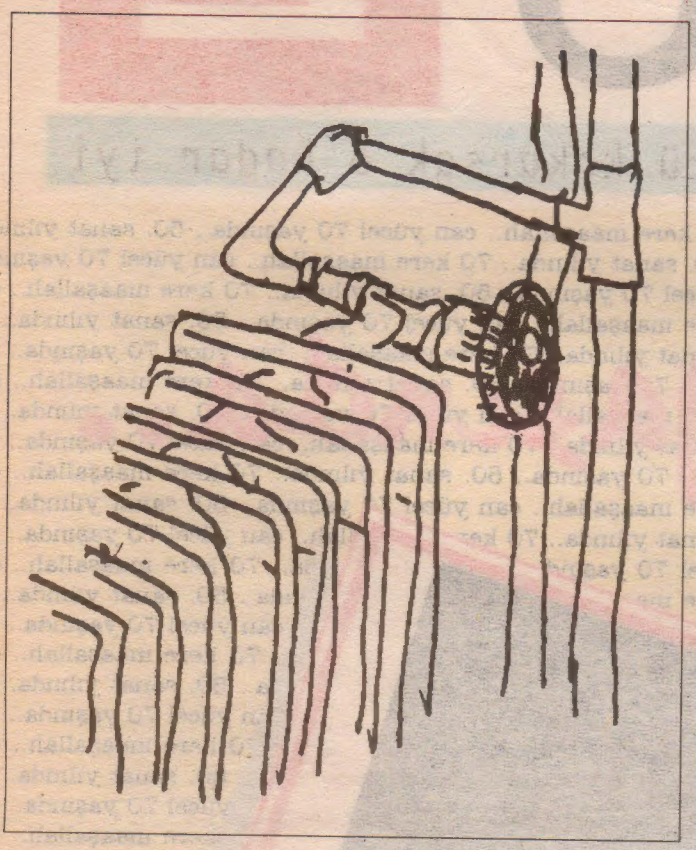

Dünya tuhaflıklar ve işaretlerle kaynaşırken herkes nasıl uyuyabiliyor? Bu kadar çok insanın işaretlere ilgisiz kalamayacağını düşünerek rahatlamaya çalıyorum.

Bazan geceleri yataktan kalktığımda yerdeki Marley niye öyle hiç anlayamıyorum. Her karenin üzerinde bir takım çizgiler var. Niye öyle? Her kare muşamba da birbirinden farklı.

Sonra kaloriferin borusu da öyle. Kendi öyle istediği için sanki kıvrılıyor ve artık canı sıkıldığı için, boru değil biraz da kalorifer olayım, diyor.

Lamba da öyle bir tuhaf. Eğer ampulunu hiç görmüyorsan aslında şöyle olduğunu düşünebilirsin: Lambanın ışığı çinko sapından ve başlığındaki saten kumaştan dışarı çıkıyor. Hani bir insanın yüzünün derisinden dışarı ışık fışkırsa, nasıl olursa öyle. Bazen size de öyle olur bilirim: Acaba kafatasımın içinde bir ampul yansa, mesela gözlerimle ağzım arasında derinde bir yerde; ışığı nasıl tatlı bir şekilde dışarı sızardı derimin gözeneklerinden diye siz de düşünürsünüz. Özellikle yanaklarımızdan ve alnımızdan: Akşamüstü birdenbire elektrikler kesilince...

Ama böyle şeyleri düşündüğünüzü hiç söylemezsiniz.

Ben de öyle yapıyorum. Kimseye söylemiyorum.

Kapının önündeki boş şişelerin birbirine ve dünyaya hiç uymadığını. Zaten kapıların ne tam açık, ne tam kapalı olmasının bir umut kaynağı olduğunu.

Koltuk örtüsünün içindeki salyangozumsu şekillerin sabaha kadar, "biz böyle kıvrıldıkça kıvrılıyoruz ama kimse farketmiyor," dediklerini.

Yakınlarda bir yerde, yedi santim altımda ya da tavanın içinde tuhaf kurtçukların betonu ve demiri, tıpkı ahşap kurtları gibi ağır ağır kemirdiklerini.

Masanın üzerindeki makasın birdenbire harekete geçip kendi dilediği ve istediği gibi önüne geleni kesmeye başlayacağını, ama kanlı facianın onbeş dakikadan fazla sürmeyeceğini.

Telefonun kendi kendine başka bir telefonla görüştüğünü ve bu yüzden suskun olduğunu.

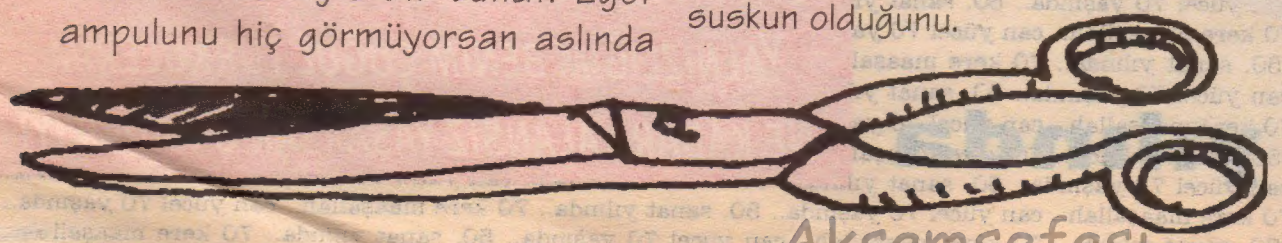

Bütün bunları ben de kimseye söylemiyorum. Önceleri bu belirgin gerçekleri kimselerle paylaşamamak beni biraz huzursuz ve sinirli yapıyordu: Kimse sözetmiyor bunlardan ve kimse sözetmiyorsa belki, yalnızca bana açıklanıyor bu gerçekler. Bunun sorumluluğu yalnızca bir yük değil. İnsan gerçekliğin bu önemli boyutunun sırlarının niye kendisine ifşa edildiğini de düşünüyor. Niye şu sigara küllüğü bana ezik ve mutsuz olduğunu söylüyor? Kapının mandalı neden kederli? Buzdolabını açarsam yirmi yıl öncesine çıkan bir dünyanın eşiğine geleceğimi neden bir ben düşünüyorum? Neden bu sa-

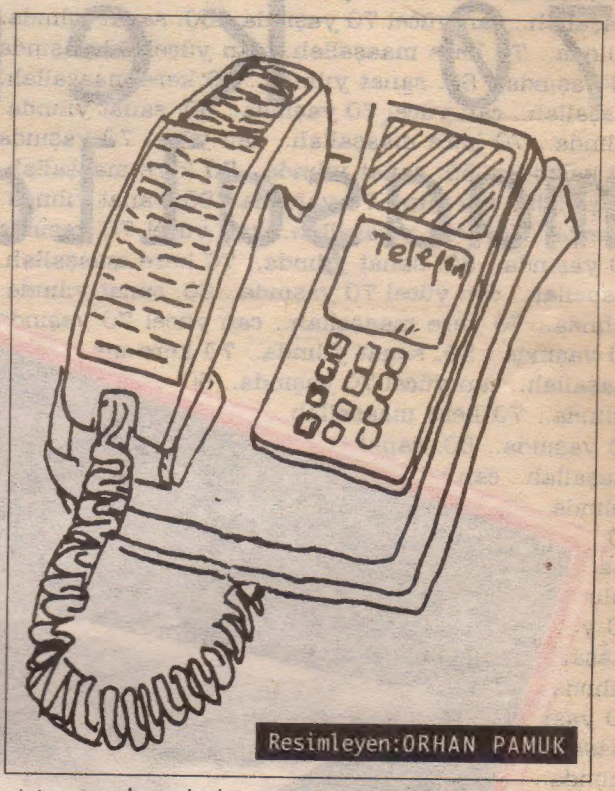

atte yakındaki martıların ve duvar diplerindeki küçük yaratıkların tıkırlarını bir ben duymak zorundayım?

Halının saçaklarını hiç gördünüz mü?

Ya içindeki desenlere gizlenmiş işaretleri?

Dünya tuhaflıklar ve işaretlerle kaynaşırken herkes nasıl uyuyabiliyor? Bu kadar çok insanın işaretlere ilgisiz kalamayacağını düşünerek rahatlamaya çalıyorum. Az sonra uykumda ben de bir hikayenin parçası olacağım.

Akşamsefası

. . . Musa Kart

Erbakan'ın İnsan Haklarını ihlal eden Afrika ülkelerine yapacağı gezi eleştiriliyor.

KAZANCI YOKUŞU

Zeki Müren

Paris sokaklarında sabaha karşı,
Çöp tenekelerinden aşk dökülür..
Âşıklar balık kılçıklarında ölür..

Şanzelize: yağmurda buğulu ayna..
Çiçekli jartiyerlerin gölgesi iz, iz..
Kişiler geçer kişiliksiz.

Madrit balkonlarında zehirli asma gülleri,
Kertenkele gözlü kızlar...
Kök temiz, filiz kirli..

Roma: Nerondan arta kalan yaralar:..
Aşk çeşmesinde kalp paralar.

Kazancı yokuşunda bir yatır var.
Ömürle yarışır mumları erimekte...
Beni orada bekle..

Ne çilekeş,
Ne vefakâr
O, ne sırdaş dede...

O yokuş, baharda da ıslaktır, güzdede...
Kayan kendi ayağın
Düştüğün kendi kaldırımın..

O yokuşta niceleri neler diler,
O yokuşta gün ışırken,
Çöp tenekeleri ve yalnız kediler.

(Şiir ve Desenler: Zeki Müren *- Bıldırcın Yağmuru)*

"KARANLIKLAR PRENSİ" ARTIK SENDEN KORKMUYORUM!

Deniz Mukan

Ölümünün beşinci yılında Miles Davis*'e...*

"Siyahsan ve bir beyazın "Yeaaah hoo" diye çığlık attığını duymuşsan, oradan topuklamanın zamanıdır, çünkü boktan şeylerin olacağı kesindir"

Yüzüne o tuhaf mask ifadesi ne zaman yerleşmişti acaba? "Tutu'nun kapağındaki Afrika masklarına benzeyen yüzünü gördüğümde şaşırmıştım. Sonraları sahnede gördüğüm yüzün de öyleydi. Sahnede, sanki orada değilmişsin gibi durduğunu, pırıltılı ceketinle tuhaf bir çelişki yaratan asık yüzünü hatırlıyorum. Pembeli-yeşilli, parlak ceket, dünyaya meydan okuyan, Zeki Müren'vari bir neşe saçıyordu. Oysa yüzün öyle asıktı ki, Açıkhava Tiyatrosu'nu dolduran kalabalık şaşkın birbirine bakıyordu: "Biz ona ne yaptık?" Sahnede, trompetini aldın, bir köşeye çekildin, arkanı döndün bize. O konserden en çok, kemiklerinin seni öne eğmesine rağmen, dimdik durmaya çalıştığını hatırlıyorum, bir de içimi parçalayan o keskin trompet sesini.

Bu konserin anılarıyla yetinseydim, seni bir Afrika totemi kadar gerçeküstü ve soğuk bir "silüet" olarak hatırlayacaktım. Evde müziğini dinlemek bile, bu silüeti yumuşatmıyor, hatta çizgileri keskinleştiriyordu. Nefesin, metalin soğuk yüzeyinde dolaşıyor, binlerce çağrışımla dolu tuhaf sesler çıkarıyordu... Sonra bir gün, o eğik duruşunla çekilmiş bir fotoğrafını, bir kitabın kapağında gördüm: Kitabın adı "Miles"dı...

Bu tür kitaplar aldığımda hep yaptığım gibi, dayanamayıp önce fotoğraflı sayfaları çevirdim. Orada kocaman gözlü, uzun kirpikli, kıvırcık saçlı şipşirin bir zenci çocuk olarak çıktın karşıma. Çok tuhaf biliyorum ama, seni hiç "zenci" olarak düşünmemiştim. Benim için, karanlık, salonlarda yankılanan bir trompet çığlığı; payetli ceketi, sahne ışıkları altında parlayan bir "star"dın sen. İmajların arasında "zenci" oluşun yoktu. Oysa kitabın satırları arasında hüzünle gördüm ki, sen hepsinden önce bir "zenci"ydin. Hem de hücrelerine kadar...

Doğu St.Louis'de, üniversite bitirmiş doktor bir babanın ve iyi eğitim görmüş, piyano çalan, zarif bir annenin çocuğuydun. Kocaman bir eviniz, akrabalarınız, dostlarınız vardı. Eğer bir de rengin birkaç ton açık olsaydı hayata çok şanslı başlamış olacaktın. Ama ne varlıklı olmak, ne de efsanevi Juilliard'a kadar uzanan eğitimin, her şeyden önce bir "zenci" olduğunu unutturmadı sana. Bir de 52. Sokak vardı tabii... Daha 17 yaşında havasını soluduğun New York'taki o meşhur 52. Sokak... Basık tavanlı, dumanlı klüplerde, zor beğenen "baba" cazcılar karşısında, dizlerin titreyerek trompet çaldığın 52. Sokak...

O sokakta "Bird" ve "Diz" vardı. Çocuk gözlerinle her nefes alışlarını saydığın idollerin vardı. Juilliard'daki sınıflarda somurtup otururken hep onları düşünürdün. "...Juilliard'ı bu yüzden bıraktım sonunda. Bana bir şey öğretmiyorlardı ve bana öğretebilecekleri bir şey bilmiyorlardı, çünkü siyahların müziğine karşı önyargılıydılar. Ve benim öğrenmek istediğim oydu: Siyah müzik..." (Sf. 63) Siyah müziği öğrendin, ama müzik akademilerinde değil, karanlık gecelerde... Ustaların, o dumanlı klüplerde, inanılmaz yetenekleriyle seni büyülediler, hemen ardından "iyi mal" bulamadıkları için kavgalar çıkarıp şaşırttılar seni. Onlar, durmadan küfür eden, ama duygulu; kocaman gövdeli ama üzüm gözlü, simsiyah adamlardı. Hepsi o uzun gecelerde kendi müziğini arıyordu. Sen de onların arasına karıştın. Ama sen sadece müziğini değil, "kendini" arıyordun. Yani onurlu bir "zenci" olarak kalmanın yollarını...

Dizzy'nın ya da "Satchmo"nun (Louis Armstrong), bembeyaz dişlerini gösteren palyaço gülümsemeleri tüylerini ürpertiyordu. "Asla Tom Amca olmayacağım" dedin kendi kendine. Sözünü tuttun, öyle bir tuttun ki, ne parçalarını anons ettin sahnede, ne de gülümsedin. Müziğin alkışlarla bölünmesin diye çoğu zaman parçalarına ara bile vermedin... Yaşamın ise, sana "Siyah Miziği" öğreten siyah adamların yazgısıyla birleşti: Sen de içtin, esrarla kafa buldun, eroin takıldın, dünya güzeli kadınlara aşık oldun, sokaklarda kavga ettin, içeri girdin... Kısacası yaşadın işte. Ama ünün dünyayı tuttuğu zamanlarda bile, zenci olduğun için, büyük otellerin ana kapısından giremedin. Polisle başın dertten kurtulmadı. Tanrısal yetenekleriyle seni -ve bizi- büyüleyen Billie Holiday, Bird, Bessie Smith ve daha nice siyah dostun, acılar içinde ölüp gittiler. Sen her cenazenin ardından onuruna sıkı sıkı sarıldın:

"Beyazlar, sürekli John Hammond'un Bessie Smith'i keşfettiğini söylerler. S...tir! Zaten orada olan birini nasıl keşfedebilirsin? Onu gerçekten keşfedip, beyaz şarkıcılara tanınan olanakları tanımış olsalardı, Missisipi'nin arka yollarında o şekilde ölmezdi. Bir trafik kazasından sonra, beyaz hastaneler onu kabul etmediği için, kan kaybından ölmüştü Bessie..." (Sf. 444)

Karanlıklar Prensi! O kitabın ardından, anılarımdaki silüetin, yavaş yavaş değişiyor. Doğrusu, sahnedeki o "totem" görünüşün çok etkileyiciydi, biraz da rüyayı andırıyordu. Ama doğrusu yerini alan görüntülerin de çok güzel: Kocaman iki üzüm göz, "fırlama" bir delikanlının bıçkın gülüşü, dimdik bir duruş, öfkeli bakışlar. Ve hepsinin fonunda, o dayanılmaz ses: "Siesta"nın başındaki o çığlık...

Akşamsefası

MOZAİKTEN BİR RENK DAHA SİLİNİYOR!!!

Hacer Yıldırım

Hep övünürüz "ülkemiz milletler ve diller mozaiği" diye. Bu öyle bir mozaik ki Türk ve Müslüman olmayan renklerinin hemen hemen hiç şansı yok. Hep silinme tehlikesiyle karşı karşıya. Ermeniler, Süryaniler , Rumlar, Çingeneler gibi Keldaniler de. "Ne zamandan beri Türkiye'de yaşıyorsunuz" sorusuna şu yanıtı veriyorlar: "Sizden önce".

Onbinlerce Keldani'den geriye 75 aile kaldı.

Mardin'in, Silopi'nin, Şırnak'ın, Diyarbakır'ın köylerinde dört bin yıllık kültürlerini, gelenekleri bırakarak yurtdışına göç etmek zorunda bırakıldılar. Fransa'nın, Kanada'nın, Almanya'nın renklerine karıştılar. Geride kalanlar da İstanbul'a göç ettiler. Yani meşhur moziğimizden bir renk daha hızlıca siliniyor....

Beytüşşebap'ın Kovankaya köyünden geldi, Hürmüz Diril ve ailesi. 1994 yılının Mayıs ayında. Kovankaya köyünün muhtarıydı Hürmüz Diril. Dört aile yaşıyordu köyde, 47 kişiydi nüfusları. Bahçeleri, tarlaları, kiliseleri vardı, bir de karakolları. Köyde 42 yıl kalan karakol sonunda pes edip taşınmış. Çünkü 42 yıl hiç suç işlenmemiş bu Keldani köyünde.

Keldaniler, düğünleriyle, dini törenleriyle, paskalya bayramlarıyla, giysileriyle geleneklerine göre yaşamışlar köylerinde. Her pazar, 600 metrelik bir tepedeki kayaların içine oyulan Martaş Muni Kilisesi 'ne bir de kendi yaptırdıkları Meryem Ana Kilisesi'ne gidiyorlarmış.

Savaşın başladığını köyün üzerinden geçen helikopterle öğreniyorlar, bomba sesleriyle inanıyorlar. Bombalar sağa sola atıldığında yerlere yatıp gizleniyorlar. "Bize birşey olmaz. Hiçbir suçumuz yok ki" diyorlar.

Bir gün Tabur Komutanı geliyor köye Keldaniler' e şöyle diyor: "Ya korucu olacaksınız ya da bu köyü terkedeceksiniz" . Korucu olmayı reddediyorlar. "Bizim hiç düşmanımız yok ki"diyorlar. "Öyleyse, köyü hemen boşaltın" diyen komutana. "Nereye gideceğiz" soruları yanıtsız kalıyor.

Keldaniler'in köyleri ateşe veriliyor. Evlerinin hepsi, tamamen yanıyor. Meryam Ana Kilisesi'de yakılıyor. Köyde yanmayan yalnızca Martaş Muni kilisesi kalıyor o da kayanın içine oyulduğu için.

Keldaniler çoluk, çocuk yaşlı sokakta kalıyor. Sokakta, güneşten kavruluyor çocuklar, hastalanıyorlar. Hürmüz Diril kaymakama gidip, "Çadır verin, çoluk çocuk açıkta" diyor. Çadırlar verilmiyor, Hürmüz Diril gözaltına alınıp, tutuklanıyor. Bir yıl cezaevinde kalıyor ama suçunu bir türlü öğrenemiyor...

Diril, cezaevindeyken çocukları, 84 yaşındaki babası, eşi, hiç aklından çıkmıyor. Ailesi iki eşekle ilçeye oradanda bir kamyonla İstanbul'a geliyor. İstanbul'a kamyonla gelirken hiç eşya götüremiyorlar Hepsi köyle birlikte yandığı için. Tavukları, koyunları yanmamış ama köyde askerler varken bir çırpıda gözden kaybolmuş hayvanlar.

Bu "yangın"lardan koruculuğu kabul etmeyen diğer köylerde nasibini alıyor. Şırnak'a, Silopi'ye bağlı sekiz Keldani köyü. Selvi, Aksu, Onbıdak , Doğan, Cevizağacı köylerinde on bine yakın Keldani yaşarken yalnızca isimleri kalıyor bu boş köylerin.

İki Keldani genç kayboldu

Hürmüz Diril'in 17 yaşlarındaki iki yeğeni Zeki ve Edip Diril' den ise 1993 ylından beri haber yok. İstanbul'dan köye gitmek için yola çıkan iki genç telefon ediyorlar köye . Yolların mayınlı olduğunu askerlerin geçmek için izin vermediğini söylüyorlar. Sonra bir haber geliyor "Şırnak'ta gözaltındalar" diye. Her tarafa dilekçeler veriliyor diğer kayıp öykülerinde olduğu gibi: Bir daha kendilerinden haber alınamıyor...

Hürmüz Diril şimdi 80 yaşlarındaki annesi, eşi ve on çocuğuyla İstanbul'da yaşıyor. "Biz Hz. İsa'nın zamanından beri o köyde yaşıyorduk. Kimse bir şey demedi bize. Kovankaya köyünde bir değirmenimiz vardı tarlamız vardı, kendi kendimizi idare ediyorduk anlayacağın" diyor. Şimdi 16 milyon lira maaşla bir iş bulmuş, 14 milyon lira kira ödüyor . Anlayacağınız gül gibi geçinip gidiyorlar.

Kuzenlerle evlilik yasak

Dört bin yıldır bu topraklarda yaşayan Keldaniler'in çeşitli gelenekleri var. Örneğin Keldaniler'in kuzenlerle evlenmesi yasak. Beş kuşak geçmeden akrabalar arası evlilik olmuyor. Ama buna rağmen iki kişi birbirlerini çok seviyorlarsa doktor kontrolünden sonra evlenmelerine izin veriliyor. Dul kalan kadının kaynı ile dul kalan erkeğin, baldızıyla evlenmesi de yasak. 45 yaşlarındaki bir Keldani kadın Keldanilerin evlilik törenlerini şöyle anlatıyor:

"Nikahtan önce çift, kilisede papaza günah çıkartıyorlar. Günahlarından arınmak için . İnsanlar rahibe içini boşaltır, hatalarını anlatır, bir daha yapmamak için söz verirler. Nikah günü iki şahit oluyor. Gelinin şahidi kadın, damadın ve şahitlerin kollarına , önce beyaz şerit takıyor. Sonra yüzükler takılıp, ardından nikah kıyılıyor. Bir saatlik kutsama ayininden sonra tören bitiyor. Daha sonra düğün yapılıyor, davul zurna, bazen gitar da çalarlar. O gece gelinle damatın bulunduğu kapının önünde şahitler bekliyor. Sonra gelinin çarşafına bakılıyor. Gelin bakire değilse bunu önceden damata söylemesi gerekiyor."

Unutmadan Keldaniler İstanbul'a göç ettikten sonra "her nedense" türkçe isimler koymaya başlamışlar çocuklarına. Onlarda silinmeden bir kaç Keldani ismi sizlere Marya, Tolos, Methi, Hürmüz, İşo, Tirsov.....

KELDANİLER'İN KISA TARİHİ

Keldaniler, Irak, İran ve Suriye'nin yanı sıra 6. yüzyılda Hindistan'daki Nasturi misyonerlerinin kurduğu Malabar Hıristiyanları, Aziz Thomas Hıristiyanları cemaati arasında yer alırlar. Keldani terimi, Roma'ya yeni bağlanan Kıbrıs Nasturilerini asıl Nasturilerden ayırt etmek için ilk kez 1445'te Papa 14. Eugenius tarafından kullanıldı. 1400 yıllarında Moğol akınından kaçıp Kıbrıs'a sığınan bir Nasturi topluluğu, Doğu Nasturi Kilisesi'nden ayrılıp Roma'ya bağlandı. Bu Katolik kesime de Keldani adı verildi. Keldaniler İstanbul St Antoiene Kilisesi'nin bodrum katını kullanıyorlar. Ayin usulleri biçim açısından diğer Hıristiyanların ayinlerine göre daha yalın.

Kutsal metinlerden uzun parçalar okunmuyor ve pek az azizin adını anılıyor. Ayin sırasında müziğe, özellikle de şarkılara her zaman yer veriliyor. Müzik aleti olarak zil, üçgen gibi çalgılar kullanılıyor. Keldaniler'in uzun entarileri, yemenileri kalın yün çorapları, yelekleri ile kilisenin üst katını kullanan öbür Latin Katoliklernden farkları göze çarpıyor.

Akşamsefası

Kemal Gökhan **EMEKSİZ'DE DÖRT MEVSİM**

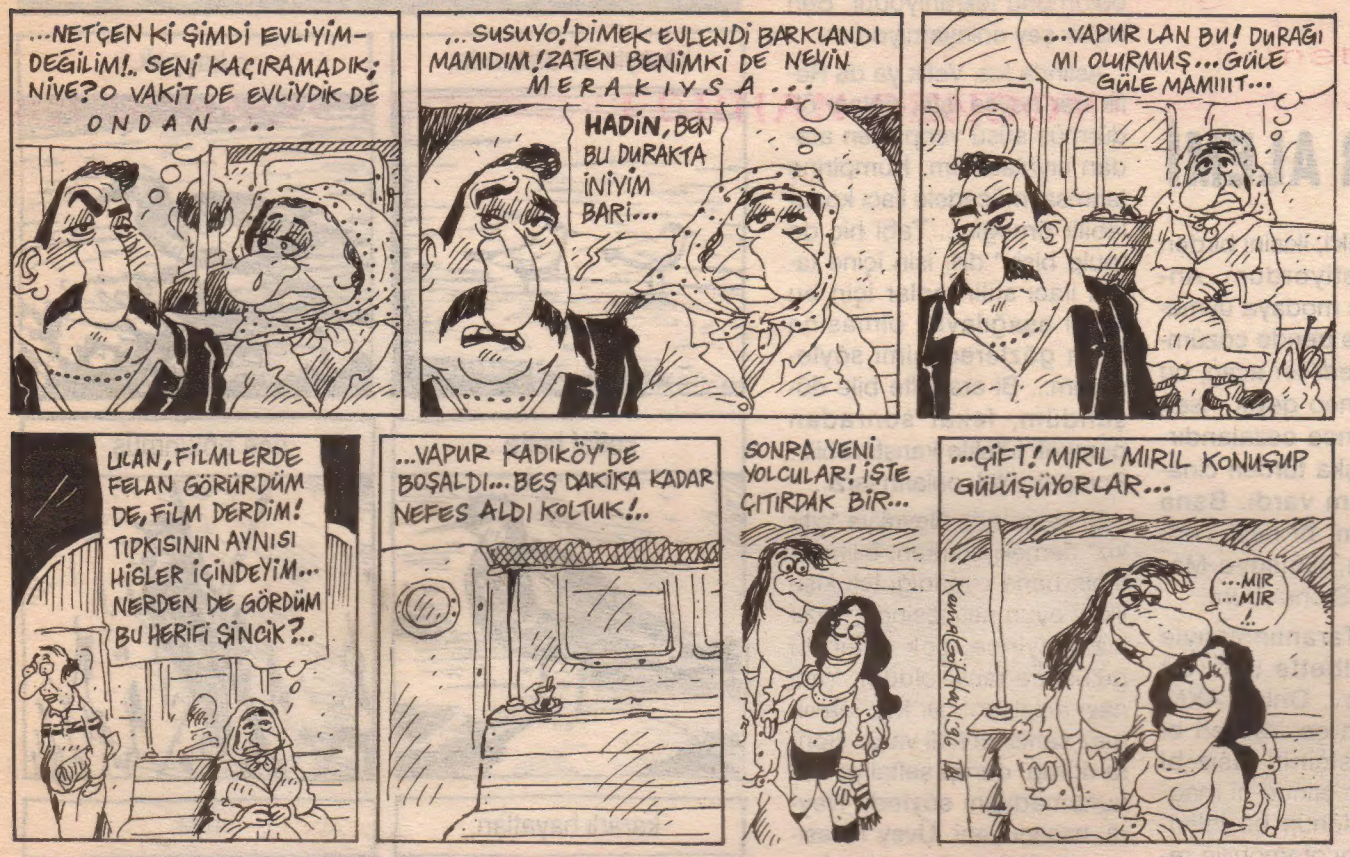

GECEDESTE

(Çıkmamış Bir Kitaptan Numarasız Sayfalar)

FERHAN ŞENSOY

paris'teyiz şiirsiz
ben mi büyüdüm
paris mi küçükdü
paris'teyiz
paris gayet anlamsız
haziranın ondördü
concorde'da bir dolunay
paris artık kokusuz
karikatürdür paris
hem yazısız

SOSYOLOK ECEVİT

Biz toplum olarak, ortama uyum çabalarının ağır sonuçlarına daha ne kadar katlanacağız?

İnanınız ki, bir gün daha katlanacak halimiz yok. Ancak, objektif bir değerlendirmeyle şunu söylemek durumundayım ki, ortama uyacağız diye lüzumsuz hareketlerde bulunma hastalığımız kolay kolay tedavi olmayacak. Ne acı...

Her türlü eleştiriye açık bir insan olduğum, hiç değilse yakın çevremde gayet iyi bilinir. Benim ÖKÜZ mecmuasına pek uymadığım ve bir an önce kendimi değiştirmezsem ÖKÜZ defterini kapatmak zorunda kalacağım yönünde eleştiriler var. Saygı duyuyorum. Fakat böyle bir uyum çabası içinde olmadığımı nereden çıkarıyorlar, bilemiyorum. Yukarıda değindiğim ve aşağıda değineceğim türden "Aman, ille de ortama uyayım!" zihniyeti başka şey, uyum çabası göstermek başka şey. Ben kendi adıma, nitelikli ve derinlikli bir uyum çabası içindeyim. Yazılarımı, en duyarlı sevgi sözcüklerinden en yoğunlamasına duyumsanmış cinsellik süreçlerine kadar, yaşamın ve yaşanmışlığın binbir rengiyle bezemeye çalışmıyor muyum; şu hüzünlü derginin, henüz ölüm karası yıllarla, örselenmiş aylarla, aynı döngüyü tekrarlayan haftalarla tanışmadan, bir daha hiç aklanmamacasına sararmış yalnız, yenik, yitik sayfalarında. Bakınız, bu noktaya kadar uyum sağlarım. Hatta yazılarımın başına İncil'den, Tevrat'tan kısa alıntılar koymak da geleceğe yönelik planlarım arasında. Ancak, neticede, toplum içinde bir yerim var ve yaşını başını almış bir insanım. Tutup da her yazımda "Ben deliyim, biz deliler... Ben anormalim, ben sapığım" şeklinde bir ısrarda bulunamam. Haa, şahsen tanımadığım ancak rastladıkça yazılarını zevkle okuduğum bir hanım kızımız gibi, her satırından doğal şuursuzluk akacak biri olsaydım, ben de o minvalde yazardım, yazılarımla da çok haklı bir gurur duyardım. Ama şu halimle böyle bir şeye girişsem, toplum içinde zor durumlara düşmez miyim?

Şimdi birtakım kardeşlerimiz şöyle bir soru soracaklar: Niçin iki haftada bir ÖKÜZ mecmuasını mevzu ediyorsun, mecmuaya laf ediyorsun? Mecmuaya laf ettiğimi düşünen arkadaşlarıma "Siz paranoyaksınız" şeklinde, nedense artık iltifat yerine kullanılan bir cümleyi ilettikten sonra, ben de bir karşı soru sormak isterim: Hakikaten pek sevdiğim ÖKÜZ mecmuasıyla ilgili düşüncelerimi KEDİ mecmuasında yazsam, daha mı münasip kaçar?

Bakınız, söz ortama uyum mevzusuna, delilere, berduşlara gelmişken, pek taze bir anımı nakledeyim. Yakın bir dostumun oğlu, yurtdışında felsefe eğitimi görüyor. Akıllı, bilgili bir genç. Yurtdışında yaşıyor ama Türkiye'den kopuk değil, abone olduğu mecmualarla ülkesinde olanı biteni izliyor. Uzatmayayım, bu genç kardeşimiz, yaz başında iki haftalığına Türkiye'ye gelmişti. Dönmesine yakın, bir gece, pek de tekin sayılmayacak bir muhitte yürürken üç berduşla karşılaşıyor. Biraz da okuduğu mecmuaların etkisiyle olacak, "Tamam" diyor, "şimdi çok boyutlu bir felsefe tartışmasına girişebiliriz"... Bir duvarın dibinde içmekte olan adamlara yanaşıp, soruyor: "Öz nedir, töz nedir? Nicel ile nitel hangi düzlemde kesişir?" Adamlar bu genci pek feci hırpaladıkları gibi, bir de arkasından ekip gönderiyorlar, "Terörist propaganda yaptı" diye...

Kendisiyle karşılaştığımızda, ertesi gün Türkiye'den ayrılacaktı ve hayli moralsizdi. "Bir şeyleri birbirine karıştırıyoruz ama neleri?" diye söylenip duruyordu. "Eee, her muhitin berduşu felsefe yapmaz, öyle berduşlar yazarların gezdikleri muhitlere mahsus" şeklinde takıldım buna. Gayet ciddi, "Haklısınız!" dedi. "Yok yahu, şaka yaptım" filan desem de, bir daha dinlemedi beni. Geçenlerde, bir mecmuada yazısını okudum. Bu yaz Türkiye'de geçirdiği iki haftayı anlatıyordu. Beni pek şaşırtan yazının ilk paragrafı şöyleydi:

"Belli ki aylardır banyo yüzü, berber yüzü görmemişti. Üzerindekilere elbise değil, çul demek daha uygun kaçardı. Elindeki ucuz şarap şişesini arkadaşına geçirdikten sonra, koluyla ağzını sildi ve arkadaki mezarlığı gösterdi: 'Bak dostum, bu mezarlıkta Hegel'le buluşuruz her gece. Selvilerin üzerinden Kant süzülür. Merhaba derken Nietzsche'ye, yıldızlar göz kırpar bize. Ama dünya, ama hayat; onlar gözlerini kaçırırlar benden!' Şarap şişesi şimdi benim elimdeydi..."

Bu gence bir telgraf çektim ve kendisini, ortama ortam dışından sağladığı uyum dolayısıyla kutladım. Birçok dostum da "Bu devirde telgraf mı kaldı artık?" diye eğlendiler benimle. Onlara hak vermedim değil hani. Neticede, hepimiz birtakım uyum sorunları yaşıyoruz. Fakat, zaman zaman, ortama uyacağız derken kendimizi hayli müşkül durumlara da sokuyoruz. Ne acı...

Bu haftaki yazımız yine arzu edilen çerçevenin dışına çıktı. Bari sözü Ercan'ımıza bırakalım da, biraz ortam değişikliği olsun.

Annesi küçük Ercan'a çıkışmış:

– Oğlum, öğretmenin bir kız arkadaşına yardım etmeni istemiş, sen ona çimdik atmışsın. Öyle mi yardım edilir?

– Tabii öyle yardım edilir. Babam da teyzeme "Baldız, sana yardım edeyim" dedikten sonra mutfakta çimdik atmıyor mu?

Hey gidi eskiler, hey. Böyle şeylerin altına kocaman "yorumsuz" yazarlardı da, kendi yaptıklarına hayran kalırlardı... Her şeyin bir devri var, gelip geçiyor işte.

DÜŞKOVALAYAN

Atilla Atalay

MARJİNAL NİNJALAR ALEMİ

Genç kız, üvey halasının dişlerini mermerle kırmayı düşünüyordu, yoldan geçen hallacın kafasına keser saplamak, keserin sapını öne doğru kanırtmak sonra. Çiş kokmak ve tabanca taşımak da istiyordu. Üzeri cılk yaralarla dolu yaşlı bir atın sırtında otobana çıkıp tuhaf yerlere gitmek, kamyoncuların konakladığı lokantaların helalarında iç çamaşırı değişmek gibi "değişik" düşünceleri vardı. "Vallahi billahi" hiçbir yerden bakmadığı Tarantino sahnelerini, Bukovski pasajlarını zihninden bulabiliyor, bi oturuşta dört tekila içip, tersten İngilizce şarkılar söyleyebiliyordu. Televizyonda minik bir yarışma programı sunuyor, dört dergiye yazı yazıyor, radyoya iş veriyor, bütün bunların gereği olarak. Cihangir'de kadrolu entel lojmanlarında oturuyor, İstiklal Caddesi'ndeki dört cafe arasında hayatın derin anlamını ararken, rahat götüne batıyor, yukarda anlatılan türden moda fantazilerle vakit öldürüyordu.

Vefik, yukarıdaki kızın penisi olanıydı. Elbette sıkılıyordu hayattan. Saçları öyleydi, sakalları onlardan, (kulağını ben söylemiyim hadi, siz bulun) siyah kadife kabanı, cat botları, arada bi gidip gelen kafasına naylon torba geçirerek ölme isteği, (Kozinskiyle ilgisi yoktu, bu intihar yöntemini kendi bulmuştu elbette) üçyüze yakın şiiri, bir o kadar öyküsü, televizyona verilebilecek projeleri, üstüne bi de "antimedyatik" alternatif dergi maketleri vardı. Değişik bi insandı yani, ööle kolay kolay göremezdiniz. Vefik de, kendisine bu ismi koyduğu için babasını öldürmeyi, annesini öldürmeyi, salak kızkardeşi Lamia'yı ise "delik deşik ederek" öldürmeyi sık sık hayal ediyor, korku filmlerinin en arıza sahnelerinden şık arajmanlar montajlayıp ardı arkasına gözden geçiriyordu.

En değişik ve görülmemiş farklı bi insan olarak ben ise, yukarıda anlattığım kızı ve arkadaşı Vefik'i, ikisini birden öldürmek istiyordum. Ancak, hem bu modaya uymamak, hem de bende çözümsüz ruhsal gedikler açan, bu seri üretim, neo geyik insan tipini kendimce cezalandırmak için başka türden cinayet planlarım vardı. Bana göre kendim, bi nevi Türk Tarantinosu, Gülsuyu Mahallesi Olivır Stonu'ydum.

Cihangir Tarantinolarıyla aramızda elbette ufak bir fark olucaktı... Onlar, AKM'nin önünden çevirdikleri bi takside taksicinin ıssız bi yerde aniden elinde bi magnumla geri dönüp beyinlerinin bir kısmını otomobilin rezistanslı arka camına yapıştıracağına dair metropol heyecanlarına hazırlıklıydılar. Kurbanlarını pişiren Amerikalı seri cinayet sanatkarı Dahmer'le., Manisa akıl hastalıkları hastanesinde yatan "Çivici Katil" arasında bir kantite farkı olduğuna inanıyorlardı. Ben ise yalın cinayetlerden yanaydım... Tek tek yaşamlarına girip, onları sırayla bayat balık ve yoğurtla zehirlemeyi bile düşündüm. Bu hiç de alengir olmayan ve kan fışkırmayan durum ruhlarında hiç bi gişe hasılatı yapmazdı, ama benim cezam da bu durumun bilfiil kendisi olacaktı işte.

Sonraki günlerde çocuğun isminin Refik olduğunu öğrendim. Vefik olmaması çok yüksek bi olasılıktı, çünkü, içince Tarantino'nun ünlü filmi "Vezevvuav Köpeklevinden" bahsediyordu. Ama yine de nüfus kağıdını görmeden emin olamazdım. Kızın ismi ise Nevrâ'ydı. "Anlamını biliyor musun?" diye sordum, bilmiyormuş. Ben biliyorum ama dedim, "divan edebiyatında ucuna sevgilinin kanı sürülmüş soğuk demir anlamına geliyor"... Yedi mi?.. Bilmiyorum. Bunların yüz ifadelerine bişey yapıyolar televizyonlarda felan, benim diyen insan çözemez. Inanıp sevinmiş de olabilir, kendisiyle hunharca dalga geçtiğimi düşünüp kafama örs vurma planları kuruyor da olabilir. Ya da zihninden çarpım tablosunun yediler bölümünü tekrarlıyodur. Ben hiçbir şey anlayamıyorum.

Aslında kız, Vefik ya da Refik her neyse işte, oğlanı öldürmüş süsü verip, ben aradan sıyrılabilirim. Kumpirine tarımsal mücadele ilacı konulabilir örneğin... Tabi hiç de "pulp bişiy" diil, işin içine tarım ilacı stilin onlar için bu denli aşağılayıcı olmasına özen göztereceğimi söylemiştim... Bi ara çifte bile düşündüm, fekat sonradan pompalı tüfekle karıştırılabilir. Pompalı tüfek onların tarzı...

Bi keresinde Nevrâ'ya "çıtır kız" demek isterken, bilinçaltımın bana oynadığı tek kişilik bi oyun neticesinde, "bızır kız" deyince, çok acaip bi gülüşüne tanık oldum. Yani nası anlatsam, ilk kez inanılmaz sahici bi hali vardı. Sonra durup durup şeftaliye dokunamadığını söyledi. Neydi, nasıldı yani. Üvey halasının dişlerini mermerle kırmak isteyen, hallacın kafasında keser parçalamayı düşleyen birisi nasıl olur da şeftali gibi savunmasız bi meyvadan tırsardı. Sonra Vefik, cüzdanında gizlice biriktirdiği yeniyüzyılın cep televizyonu kuponlarını, kelle kafa bira parası öderken ortalığa saçtığında... O ifadesi neydi abi ööle. Lisenin helasında sigara içerken Coğrafya Hocasına enselenmiş hazırlık öğrencileri gibi. Mahçup, korkmuş, yalnız, hatta niyeyse, öksüz...

Cellatlar iplemez tabi böle durumları. Cinayet diye cavcav eden onlar... Asla ağlarımı örmekten vazgeçmiyecem. Bu bir hakikat. Bi gün "in bi mekânın" kapısından içeri giremedikleri için "davn triplere" kapılıp kapıdaki Yozgatlı Fullkontak dövüş sanatçısı badigarta yönelik cinayet planları yaparken, bu entel ninjaları (bi yerde yazmadığı için tasavvur edemiyecekleri) bi cinayetle bütün dertlerinden kurtarıcam...

Şimdi, Nevrâ, Vefik ve ben, bi cafede oturmuş konuşuyoruz. Biraz önce nostalji olsun diye bi tranvay vatmanı öldürdük. Vefik kaşla göz arasında cafenin sahibesi kadını düşşel bi elektrikli testereyle doğradı. Ben çaktırmadan Nevrâ'nın cebine bi şeftali attım. Az sonra Vefiğin henüz kuponu kesilmemiş gazetesinin üstüne bira devireceğim...

tuncer erdem

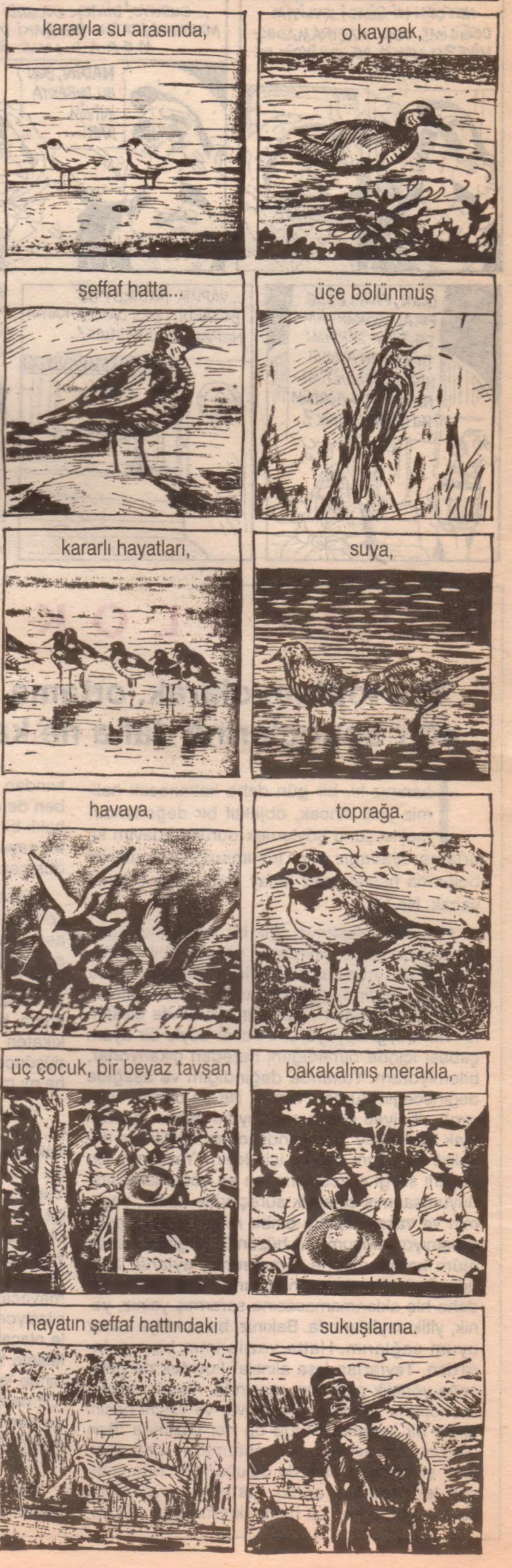

Akşamsefası

Artistler Kahvesi

MESUT KARA

Türk Rambo'su "Ramo" SÖNMEZ YIKILMAZ

Türk sineması, yapımcısı, yönetmeni bize hep kavgacı gözüyle baktı, aktör gözüyle bakmadı. İmkan vermediler bize.

"Cüneyt Arkın avantür filme hava veren, renk veren, ruh veren bir oyuncu, bizim abimiz. Biz avantürü onunla sevdik. Bir gün çekim yapıyoruz, ben onu döveceğim, sonra o beni dövecek. Ben boksu, karateyi iyi bilirim. Yumruklarım onun burnuna teğet geçiyor. Beni itti ve küfür etti. Olur, kızgınlık, yorgunluk hali, saatlerdir çalışmışız. 'Ne biçim vuruyorsun' dedi. Küfredince 'ben oynamıyorum' dedim, gidiyorum. 'Oynarsın, oynamıyorum' derken şişeyi kırdı, 'oynamazsan seni vururum' dedi. Ben gardımı aldım, 'Hadi vur da göreyim' dedim. Hafif bir kovalamaca oldu. Gözüm Cüneyt abiyi değil de, şişeyi görmüştü. Bir yumrukta hastaneye gönderirim diye düşünüyordum. Araya Remzi Jöntürk girdi. Sonra barıştık tabii. Cüneyt Arkın bazen 'Sönmez, gücüm yetse seninle gerçek kavga yaparım' der, şaka olsun diye."

Sönmez Yıkılmaz Türk Rambosu. Kendi deyimiyle sinemanın "hamalı". Kavgacı olarak başladığı oyunculuk serüveninde başrole kadar gelmiş. Son zamanlarda "artistler kahvesinin" üstünde kendi film yazıhanesini kurar. Burada hem sinema okulu, hem tiyatro, hem de casting yapmayı düşünüyordur. **"Benim burda bir hedefim var. Sinemalarda yerli film oynatacağım. Amerikan filmleri seyrediyoruz, bizim seyircimiz bizim filmlerimizi de seyredebilsin. Ben de ona göre, o filmlere rakip filmler çekeceğim. Onun savaşını veriyorum şu anda. İnanıyorum Türk sinması yine eski parlak günlerine dönecek, seyirciyi sinemaya çekecektir. İyi avantür filmler çekeceğim. Zaten dünyamız avantür. Televizyonu açıyoruz savaşlar, vurgunlar. Yok vatanını koruyan Vietnamlılar haksız, işgal eden Amerikalılar haklı; topraklarını koruyan Kızılderililer haksız, onları boğazlayan, topraklarını alan kovboylar haklı... Böyle avantür değil tabii. Mazlumun yanında, mazlumun haklılığını verecek avantür filmler çekeceğim. Yoksa 'kahraman şerif' olayı değil."**

1955 yılında Rize'de doğan Sönmez Yıkılmaz küçük yaşta İstanbul'a gelir. Bir vücut yarışmasıyla sinemada yer bulmaya çalışır. 1967'de Malkoçoğlu filmine çağırırlar. Büyük bir rol bekliyordur, fakat figüran olarak oynar. **"Çeşitli pozlar çektirip film şirketlerine gönderdim. Başrol bekliyordum, küçük bir rolde oynadım. Dedim, 'Sönmez sen Yeşilçam'da iyi bir yere geleceksin, başrole çıkacaksın'. Beyoğlu hayatı başladı. Bir kovboy şapkası, bir atlet, kot pantolon ve kovboy çizmeleriyle yaz-kış Beyoğlu'nu arşınlamaya başladım. Güçlü bir fiziğim olduğu için filmciler bazen hamallık işlerine, bazen de polis-jandarma gibi rollere figüran olarak çağırıyorlardı. O aralar ışıkçılık teklifi geldi, Erman Film'de ışıkçılık yaptım. Bir film çekiliyordu, vücutlu bir artist gelmemişti. 'Sen oynar mısın?' dediler. 'Oynarım' dedim ve oynadım. Yine küçük bir roldü, ilk kavgacılık böyle başladı. Ben ışıkçılıktan 25 lira yövmiye alıyordum, sabah 5'den gece 2'ye kadar çalışarak. 5 dakika oynadım 100 lira aldım. Benim için büyük para. Ondan sonra kahvelerde film teklifleri gelecek diye beklemeye başladım. Kavga rollerine, tehlikeli sahnelere çağırıyorlardı. Aranan bir kavgacı olmuştum."**

Sonra, 1971 senesinde **Killing Ölüm Saçıyor** adlı film çekilir. Sönmez Yıkılmaz başrolünü, yani Killing'i oynar. O sıralar gazeteci bir arkadaşı Sönmez'i Zeki Müren'le tanıştırır. **"Geleceğin jönü, Killing Sönmez Yıkılmaz diye tanıştırdı. Konuştuk, Zeki Müren çok sevdi beni. 'Akşam evime yemeğe gel' dedi. Ben düşündüm, taşındım; saygı duyduğum bir insan, ama onun dünyası ayrı, benim dünyam ayrı. Ben yemeğe gitmedim. Gazeteci arkadaşım bana kızdı, 'Onun elinden tuttuğu insan şöhret olur' dedi. 'O bizim sanat güneşimiz, saygı duyarız, beni mazur gör' dedim. Killing Ölüm Saçıyor benim ilk başrolüm. Film çok tuttu, iş yaptı, fakat yapımcı bana başka iş teklif etmedi. Ben artık artistler kahvesinde başrol bekliyordum. İşler geliyor, başrol diyorum, fakat başrol gelmiyor. Hep kavga rolleri. Herhalde Zeki Müren'in yemeğine gitseydim başrol teklifleri gelirdi."**

Günler geçer, beklediği yeni başrol teklifleri gelmez. Sonra bir ihtiyar ona **"Senin yaşın genç, sen şöhret olursun. Git filmlerde oyna, deneyimin artsın"** der. Sönmez artık kavgacı rolleri geldiğinde hayır demiyordur. Cüneyt Arkın'ın bir filmine gider. İyi dayak yiyen adam, atlayan, zıplayan, gözünü budaktan sakınmayan bir adam olmuştur sinemada. Bir gün Cüneyt Arkın çağırtır Sönmez'i. Levent'teki evine gider. **"Sadece benim filmlerimde oyna; istediğin şöhreti ve parayı kazanırsın"** der. O zamanlar Ayhan Işık'lar, Tanju Korel'ler, Kadir İnanır'lar, Yılmaz Köksal'lar, Tamer Yiğit'ler var. İyi dayak yiyen el üstünde tutuluyor. Çünkü jöne alkış kazandırıyorlar. Cüneyt Arkın'la Battal Gazi'de iyi bir rolde oynar Sönmez Yıkılmaz. Bir süre birlikte çalışırlar, bazen onun evinde kalır, beraber koşu yaparlar, karate, boks yaparlar. Sonra bakar Cüneyt Arkın'ın yanında da aradığı şöhreti bulamayacak, tekrar piyasaya döner.

"Türk sineması, yapımcısı, yönetmeni bize hep kavgacı gözüyle baktı, aktör gözüyle bakmadı. İmkan vermediler bize. Yabancılarla da çok çalıştım. Yine Erler Film'in yabancılarla yaptığı bir filmde oynuyordum. Afgan mücahiti oynuyorum. Karşımızda Ruslar var. Rambo gibi yeşil bir eşarp bağladım başıma. Yeşil bir atlet, askeri bir pantolon, askeri bir bot. Ağır bir silah aldım elime, tek elle kaldırdım, pazuları şişirdim. Çaktırmadan Fransız rejisöre de göz atıyorum. Bir ara rejisör 'Rambo Two' dedi; bir şeyler söylüyor. Çevirmenler bana 'rejisör seni beğendi, Türk Rambosu, Rambo 2 diyor. Sana iyi roller verecek, yapabilir misin?' dediler. Dedim, yaparım, ben aktörüm. Bana Rambovari bir rol verdi. Rus helikopterini taradım, düşürdüm, koştum... Orda Fransız bir gazeteci vardı, resimlerimi çekti. Le Monde gibi dergilerde 'her yerde Rambo var, bu da Türk Rambosu' diye resimlerim çıktı. TRT'de 85'i 86'ya bağlayan yılbaşı gecesi Rambo kostümleriyle çıktım, 'bundan sonra iyi filmler yapacağım, artık dayak yemeyeceğim, dayak atacağım' dedim. Bütün gazeteler Türk Rambosu Sönmez Yıkılmaz diye haberler yaptılar.

Alemdar Film dörtbuçuk günde Ramo adlı bir Rambo filmi çekti. O filmde beni 9 saat karın altında ellerim bağlı tuttular. Başka biri olsa hasta olurdu. Film video filmiydi tabii şansı olmazdı. Alemdar Film menejerliğimi yapmak istedi, kabul etmedim. Kabul etmeyince aleyhimde konuşmaya başladı. O sıralar Osmancık adlı film çekiliyordu. Beni çağırdılar 'kavga direktörlüğünü yapar mısın?' dediler. Bütün jönlere kavga ve at dersi verecek, aynı zamanda da dublörlük yapacaktım. Ayrıca Sancakbeyi'ni de oynayacaktım. 20 tane kavgacı ekibim vardı, onların başındaydım. Çok renkli anılarımız oldu o filmde. Bir sene kadar Türkiye'yi gezdik. Biraz para biriktirdim. İstanbul'a dönüp Anzer Film'i kurdum. Adam gibi bir Rambo filmi çektik, Silaha Yeminliydim adıyla. Filmde kardeş kavgasına neden olan dış güçleri, Amerika'yı Arapları anlatıyordum. 'Bizi birbirimize düşüren kimler' diye soruyordum. Bu film TRT'den geçmedi, üç kez reddedildi. Ben de 88 senesinde sırtımda filmin negatifi, koltuğumda afişler bütün Türkiye'yi gezdim, sinemalarda galalar yaptım. Filmin kasedi TRT'de kayboldu. Benim de moralim bozuldu, filmin bütün haklarını bir bardak su parasına bir filmciye verdim."

Sonra Almanya'ya gider Sönmez Yıkılmaz. Oraya yerleşmeye karar verir fakat kalamaz, geri döner. Önce İstanbul'a gelir, her şey "eski tas, eski hamam"dır. Antalya'ya gider. Orda Manisa Tarzanı'nı anlatırlar ona. Çok etkilenir. **"Hemen Manisa'ya gittim. Bir sene inceleme yaptım. Tarzan gibi yaşadım dağlarda, kış-kıyamet. Projeyi Kültür Bakanlığı'na gönderdim. Filmin çekimlerine de başladım. Tabii param bitti. O zamanın parasıyla 280 milyon lira harcamışım. Bakanlık 650 milyon lira verse ben bu filmi bitireceğim. Bana bakanlıktan mektuplar geliyor, 'darboğazdayız' diye. Tam ümidimi kestiğim anda bir gazetede benim resmim, 'Manisa Tarzanı devam ediyor' diye bir haber. Tamam, dedim, krediyi aldık, başlayacağım. Gazeteyi aldım, bir baktım alt yazıda Talat Bulut oynuyor, Orhan Oğuz çekiyor. Bizim projeyi yemişler. Ben de bakanlığı mahkemeye verdim. Ama bakanlık olduğu için neticesiz kaldı. O benim bebeğimdi, yazık ettiler."**

şeyediler ve yorumları

Can Barslan

TANIMLANAMAYAN ASLA NAPAMAYACAĞIM OLAYLARI

İşte benim sorunum bu!.. Ciddi ve iddialı başladığım bir girişimi aynı ciddiyet ve vakurla tamamlayamadan cıvıtmak... En çok istediğim şey bir sinema yazmak ve tabii ki onu yönetmek... Ülkenin ağırlıklı gazetelerinin sanat sayfalarında (ki bunlara vatandaş okusun diye çıkarılan Gözcü Gazetesi ile Ateş Gazetesini de katıyorum), ayrıca sanat ve kültür dergilerinde benim filmim ile ilgili şu satırların çıkmasını ölesiye bir ihtirasla bekliyorum...

"Bir sinema yönetmeninin yaşama karşı yabancılaşmasının ardından kendisiyle giriştiği hesaplaşmada o ana kadar inandığı tüm değerleri sorgulaması ve bunun sonucunda da kendi kimlik arayışına yenik düşerek kestaneyi çizdirmesi....."

Ben dedim di mi?.. Ne kadar güzel başlamıştı cümle... Filmimin konusunun fecii bir sanat kaygısı ile sarmalandığı ve boza kıvamında yoğun bir entellektüellik içerdiği anlaşılıyor ve sinemaseverlere keyifli bir umut vaadediyordu... Bunlar ne kadar güzel kavramlar ve irdelenmesi gereken birey gerçekleriydi... **Yaşama karşı yabancılaşmak... Kendisiyle giriştiği hesaplaşma... İnandığı tüm değerleri sorgulaması... Kimlik arayışı...** İnsana insan olduğunu anımsatan ve düşünceyi yücelten bu irdelemelerden sonra sen kalk o iki kelimeyi yaz... Kestaneyi çizdirmek... Niye?.. Sana soruyorum kendim!.. Niye?.. Buna ne denir biliyor muyum ha!.. Seviyesizlik denmez mi... Bir çuval inciri berbat etmek denmez mi... Eşşeğin a...

Görüyorsunuz değil mi?.. Şimdi bunun eşşekle, eşşeğin bilmemneresiyle ne ilgisi var ki... Kendimle ilgili umudumu gitgide yitiriyorum... Özenerek okuduğum o saygın yazarlar gibi yazamayacağım asla... Asla gerçek bir sanatçı ve çeyrek de olsa bir entellektüel olamayacağım... Asla çağımdan sorumlu olamayacağım... Ben asla kendi sorgulamamı ve içsel hesaplaşmamı yapamayacağım... Belki yapmaya yelteneceğim... Üstelik başlangıç da çok başarılı ve göz kamaştırıcı olacak belki... Ama bilinç düzeyim ve birikimim buna yetmeyecek, rampada şişen kereste yüklü bir kamyon gibi gitgide kesileceğim ve o... İşte o... Ben... Ben o anda Hülya Koçyiğit tarzıyla koşarak kendimi en yakın yatağa yüzükoyun atacağım ve hıçkırıklara boğulacağım...

Bakın şimdi ne kadar şahane bir felsefeyle lafa girip devam ettiğime ve sonra teklemeye başlayıp sıkıyı gören bir cin mısırı gibi pörtlediğime tanık olacaksınız... Zaten yaşam bence keşifler toplamıdır... Dakikalarımızın niteliği, göz gezdirirken keşfettiğimiz ayrıntılarla ölçülebilir... Yaptığımız her keşif, farkına vardığımız her ayrıntı bizim yaşam karşısındaki tanımımızdır... Tanımlarımız ve tercihlerimizden sıkılıp anlam aramaya başladığımızda ise anlamsızlığa ulaşırız... Bütün o girift çabaların ve karmaşık arayışların sonunda zorlukla ulaşabildiğimiz yerin anlamsızlık olduğunu görmek, yaşamın anlamının aslında anlamsızlıkta gizlendiğini keşfetmek heyecan verici bir sürprizdir... Yine de yaşamın anlamını bulmak, bir tombulu gıdısından öpmek ya da barsaklarınızdaki sıkışmış gazı tutarken odadaki herkesin dışarı çıkması kadar mutluluk verici midir tartışılır...

ÖFKE VE SEVGİ KARMASIYLA BAKIYORUM DÜNYAYA...

Cüneyt Özdemir

- Can Yücel?

- Ben kendimi tanısam anlatayım. Ben kendimi tanımıyorum. Parça parça biliyorum. Ben 7 yaşında, 70 yaşında gibi hissederdim kendimi, 70 yaşında da kendimi 7 yaşında gibi hissediyorum. Bundan dolayı iş karışık. William Yeats diye bir İrlandalı şair var. O demiş ki; "Gençken, ilhamım ihtiyardı. Şimdi ihtiyarladım. Esinim gençleşti." Benim de ters tarafım vücut tabii fire veriyor. Bu sene mesela epey hastalık geçirdim. Ama yine de uyanınca anlayıveriyorum. Bir de insanlarla alışverişim boğulduğu için gençlerle genç gibi, ihtiyarlarla ihtiyar gibi konuşuyorum. Ondan dolayı genç hissedebiliyorum kendimi. Ama bazı da genç hissedip ondan sonra da bitap yatıyoruz.

- Pişmanlık?

Benim yapmadığıma üzüldüğüm şeyler vardır, ama sonunda toplu olarak baktığım zaman pişmanlık duymuyorum. Onun adını da koydum: Pişmaniye yemiyorum, hayatımda da yemedim, sevmem o boku. Ve bütün olarak görebiliyorum hayatımı...

- Devlet?

Memleketime yararlı olmaya çalıştım. Benim memlekete yararlı olma anlayışım, devletin memlekete yararlı olma anlayışına uymadığı için zaman zaman takışma oldu resmiyetle. Onun dışında ben kendimden memnunum. Benim gördüğüm kadarıyla devlet baba derler, devlet ana derler. Ben devleti ne ana saydım ne baba. Babam malum, anam da malum. Babamın adı Hasan Ali, anamın adı Gülsün Refika. Hiçbir zaman da devletle geçici bir ilişkiye girmedim.

- Şiir?

Şiir benim mesleğim. Ben onu zanaatle karşılaştırıyorum. Zanaatlerin en zanaat olmayanıdır şiir. İnsan beyni, aslında tam çalışan bir alet değil. Rivayete göre yüzde on-onbeş çalışıyor. Ondan dolayı da büyük operatörler bile beynin tamamını bilmiyor. Biz aslında beynimizin gücünün çok cüzzi bir kısmını işletebiliyoruz. İnsanlık, bu beynin işlemeyen kısımlarını işletmek için bir takım çareler bulmuş. Tek tanrılı dinlerden ibaret değil tabii. Budizm var, Taoizm var, ilahiler var ve sanat var. Bunun için de beynin işlemeyen unsurlarını işletme metodları bulmuşlar. Ta ilkel toplumlardan beri bu işlemeyenleri harekete geçirmeye uğraşıyor insanoğlu, çareler arıyor. Şiir de bu çarelerden biri bence. Şiir, beynin işlemeyen yanlarını biraz olsun daha fazla harekete geçirmeye yarıyor. Onun ötesinde evrenin birliği meselesi. İnsanoğlu bir olduğu, sade insanların değil, insanın tabiatla bir olduğu ve bir bütünlük oluşturduğu anlayışı. Dinler de var. Din benzeri akımlar da var. Sanatta da var. Bu bir nevi bütünlük hissetme. Doğa içinde insanın bütünlüğünü duyma, insanlarla, toplumlarla doğal birlik. Ve bu birliği hissedebilmek için çok zenginleştirici birşey. Bu zenginliğe hizmet etmek gerekli olduğu için sanat yapılır. Bir de önemli olan taraf, biz güncel yaşamımız içinde bu derinine yaşama, yoğun yaşama fırsatlarını kaçırıyoruz. Günlük koşuşturma insana bunları unutturuyor ve düz, yalın bir hayat yaşanıyor. Bundan, güncelden ne çıkarılabilir yoğun olarak? Bu yoğunluğu şiir sağlıyor. Bence siyasetle ilgisi de o yüzden. Siyaset parça, günlük bir mesele değildir. Bir memleketin, dünyanın bütünüyle korunma meselesidir. Onun için de ben marksist oldum.

- Hayat?

Mümkün olduğu kadar, birlik olarak yaşamak istiyorum. Yani gözüm açık olarak yaşamak istiyorum. Ondan dolayı da boyuna gözümle uğraşıyorum. Eşber Yağmurdereli kadar usta değilim bu işte ama idare ediyorum vaziyeti. Gözüm açık olarak ve bütün duyularımı harekete geçirmek istiyorum. Onun için de, bir mısra var, ben beğenirim, başka beğenenler de var: "Akıl ki en incesi duyuların". Ve duyuların en incesi akıldır. O zaman duyu-akıl ilişkisi sağlam bir temele oturabiliyor. O zaman mutluluk dediğiniz şey, sadece vücudun sağlığı meselesi değil, kafa sağlığı meselesi... Onu kaybettiği zaman, onu işletemediği zaman insan fukara kalıyor. Fukaralık, sadece maddi fukaralık değildir. En acısı, fukaralığın en kötü tarafı, akıldan fukra oluştur. İşin boktan tarafı, fukaraların akıl fukarası oluşuna şaşmıyorum da, ben dünyanın parasını kasalarda biriktiren akıl fukaralarına şaşıyorum.

- Kızgınlık?

Ben aptallığa, haksızlığa kızıyorum. İnsanın iki boyutu var bence. Bir olan insan var, bir de olabilecek insan var. İnsanın olabileceği boyuta ulaşmasına engel olan ne kadar unsur varsa buna öfke duyuyorum. Bir çocuğun, gencin vurulmasından, kırılmasından, kalbinin kırılmasından tut, copla kafasının kırılmasına kadar, insanın olabilirliğine engel olan ne varsa, bunların hepsine kızıyorum. Ve olabilecek insanı seviyorum ben. Mevcut olan insanda, olabilecek olan insanı gördüğüm için sevgi duyuyorum. Bende öfke ve sevgi aynı anda meydana geliyor. Ondan dolayı öfke ve sevgi karması bir bakışım var dünyaya.

- İçki?

İçki, öyle bir şey ki, bir süresi vardır. Çok neşelenir, canlanır insan. Bir de vücudu yıprattığı için çöküntü yaratır.

- Sevgi?

Sevdiğim şeyler; çocukları severim. Ailemi severim ben. Küçük birimler halinde yaşamayı severim ben, geniş perspektif içinde. Ondan dolayı mutluluk duymakta zorluk çekmiyorum ben. Ve heryerde de mutlu olabilirim. Kızınca da çaresini buldum; küfrediyorum, küfürle boşalıyorum ve mutluluğa kavuşuyorum.

- Değer?

Değer verdiğim şeyler; insanların evrenle ve kendileriyle barışması. Onun için ben yeşillerden yanayım, Marksist oluşum dolayısıyla. Marksizm, aslında

Akşamsefası

evrenle birlik meselesidir, sadece sınıf meselesi değildir.

- Zenginlik?

Para zenginliği hiçbir şeydir. Vehbi Koç aslında mutlu bir insan değildir. Vehbi Koç'un mutluluğu, para mutluluğudur. Dünyada çok daha başka mutluluklar var.

- Aşk?

Aşık olmaya gelince ben monogomist derler ya, tek kadınla yaşamayı severim. Gördüğüm güzel bir kadına geçici olarak aşık olabilirim. Ama aslında monogomistim. Babam çapkın bir adamdı. Bana dedi ki; "Sen enayisin. Tek karıyla yaşamaya mecbursun." Yani ondan dolayı, ben bu ana ilişkiyi bozmamaya çalışıyorum. Bunun için de mutluyum.

- Adliye?

Ben, adliyenin gediklisi denir ya kahvenin gediklisi gibi... Zaman zaman öyle devreler olmuştur ki, bütün mübaşirler beni tanırlar, hakimler tanırlar, "Hoşgeldiniz" derler. İşe gider gibi... Bir de beklenir tabii, hemen almazlar adamı. Oradaki mahkumlarla konuşursun, avukatlarla ahbap olursun. Çok avukat ahbabım var ve en delilerini de bulurum...

Bir şiirim vardı. Şiirde, adamın g.tünü sıkması gerektiğini, hamal gibi, hamal yük kaldırırken g.tünü sıkar. Doğuran kadın gibi, doğuran kadınlar dikkat ederseniz, çoğu basur olur. Doğumdan sonra kıçını sıkarlar. Bir örnek daha vereyim. Topçu birliklerinde bir yere mevzilendi mi birlik, katırlarla, eşeklerle top, makineli taşınır. Mevzilendiğinde bir yere, eşek anırırsa yeri belli olur, karşı taraftan da düşman top ateşi açar. Buna engel olmak için bulmuşlar; eşeklerin g.tüne zeytinyağı sürüyorlar. Sıkamayınca eşek anıramıyor... Şiiri unuttum şimdi, şiir mahkum oldu. Ben affa uğradım. Hakime dedim ki; "Hakim bey, eskiden bir laf vardı: 'Gavura gavur demeyeceksiniz' diye, 2. meşrutiyet zamanında." İtiraz etmiş muhafazakar unsurlar... Ben dedim ki, bundan kıyasla, "G.te, g.t demeyecek miyiz?" Hakim gülmeye başladı. işi idare ettik. Ben kurtuldum, şiir mahkum oldu, hâlâ yayınlanmıyor.

- Demirel?

Demirel'le ilişkim bir kere oldu. Babamın siyasi güçlüklerinden dolayı ben de topun ağzındaydım. İş bulamıyordum, işsizdim. Bir arkadaşım Demirel'in akrabasıymış, aracı oldu. Demirel bana iş verdi. Su işleri müdürüyken gittim oraya gayet iyi karşıladı. Ne istersin dedi? "Tercümanlık" dedim . "Nerede çalışmak istersin? " dedi. "Ege'de" dedim. İzmir'de aşık olduğum bir kız vardı, ona yakın olmak için. "Öyleyse Bornova'da bizim büromuz var" dedi. Ben "Bornova'da merkezde çalışayım"dedim. Demirköprü barajının -Fransızlarla yapılmıştı- Fransızlar'a tercümesini ben yaptım. Fransızların metnini alıyorum, tabir gelince "sion" diyorum. Tabirlerin arkasına "sion" ilave ettim mi Türkçe oluyor. Öyle öyle tercüme ettik. Yani Demirköprü barajının mukavelesi benim baraj bilgisizliğime borçludur.

- Şiir yazmak...

Ayaküstü yazdıklarım da var. Şiirine göre. Kimisi bir mısradan çıkıyor, kimisi bir şiir fikrinden çıkıyor. Aşağı yukarı diyalektik bir ilişki bu. Diyalektik ilişkide bir şiir çıkabilir diye düşünüyorum. O baz içinde çalışıyorum ve kolay yazıyorum. Kendime de iş edindim. Doğaçlama yazmaya özeniyorum; caz gibi. Ve oturup bir nefeste bir şiiri çıkarabildiğim de oluyor. Onun için cazcılarla çalışmak istiyorum.

Doğaçlama iş yapmak için, Rap musikisine benzer bir musiki bulmak istiyorum.

- Leman ve Öküz?

Bir başka ilgim mizah. Ondan dolayı Leman'dan, Öküz'den teklif geldiği zaman pek sevindim. Çünkü bu edebiyatın kısırlığı içinde yahut hitap eksikliği içinde karikatürü, mizahı, edebiyatı, siyaseti yani benim bütün hayatımın dikkat merkezlerinin bir organda toplanması beni çok memnun ediyor. Adeta bütün parçalarımla bir işe girmiş hissediyorum kendimi. Bundan dolayı Leman'la, Öküz'le çalışmaktan gerçekten memnunum.

- Gelecek?

Şimdi bir öbür numara kaldı. Cazcılarla doğaçlama şey yapmak o anda yazmak. Böyle bir şeyi rapçiler yapıyor Rapçiler dikkat ederseniz bir lafı tuttururlar, o lafın içinde götürürler işi. Yeknesaktır. Bizim tekbirler, ilahiler gibidirler. Halbuki doğaçlama şiir yazdığı anda, enstrümanla beraber işi kurtarabilirsem, mesleki bir enstrümancıyla çok daha güzel şeyler çıkabilir. O zaman şiirin çapını ve hitabını genişletmiş oluruz.

- Gençlik?

Bir gayretim de, ki onu başardım gibi geliyor bana, gençler tarafından sevilmek istiyorum yani, kart olmak istemiyorum. Bundan dolayı da gençlerle aram mümkün olduğu kadar iyi. Bunda da çok memnunum.

Son yazdığım şiiri çok seviyorum.

KARŞI- YALAN

Bu yalan dünyada şiir en doğru
En doğrucu sen doğurgan yalandır.
Eflatun, eflatuni bir halt etmiş
Şairleri cumhuriyetinden
yalanı diye kovarak
Şair yalanların adamıdır,
ama doğru yalanların
O inanılmaz hayal gücüyle
Şairin görevi de budur
Yalanları keskin bir kılıçla keserek,
İskenderin kılıcıyla mesela,
Mesela Selahattin Eyyubi'nin
Havaya atılmış ipeği kesen kılıcıyla
Şiir öyle bir yalandır ki
Dosdoğru bel kemiğinden doğrultur,
Dosdoğruya doğru.

Bu şiir düz yazıldı bundan dolayı bunu seviyorum. Sonra bu kitabı karıştırırken "Aa iyi yazmışım" diyorum. başka türlü bir şey" şiirini Cahit Sıtkı'ya okudumda ağlamaya başlar. Öyle hüngürtülü bir ağlama . Böyle tıpır tıpır yaşlar akar. Başka türlü bir şiir oldu. "Ulan nemrutsun pezevenk " dedi.

- Altın zincir?

"Değişik" şiirimde geçer altın zincir... Biz gençken marksist kitap diye bir şey yoktu ortada. Bir Amerikalı, boktan da bir herif, olarak bunun bir kitabı vardı. Edebiyat eleştiride sözde Gothe'ye kızar. Herkese sol açıdan bakıyor ya, bütün şairlerin marksist olması gerekirmiş gibi öyle bir açıdan anlatıyor. Bethoven'e kızıyor, Tolstoy'a kızıyor. Boktan bir kitaptı. Bu kitap ne kadar okundu bilir misin. Türkiye'nin kafasının karışmasında çok önemi olan bir kitaptı: Altın zincir.

- Kötümserlik?

İki şey var. Herkes için öyle ya. Bir kategori vardır. Bir iyimser olmak, kötümser olmak. Ben ona götümser diyorum. İyimser olduğum zamanlar da var, götümser olduğum zamanlar da var. Fakat bunlar aslında umut temeline dayanıyor. Umutlu bir adamım ben gelecekte yani, insanın, olabilecek insanın bayağı yetişebileceğine inanıyorum. Ondan dolayı umutluyum. Dünyaya bakarken de olabileceği yansıtan bir şey olarak gördüğüm için dünyayı, dünyamdam memnunum aslında. Dünyayla kapışıyoruz, kırkpınar kapışması değil, yağlı bir kapışma değil. O kırkpınar paşaları, genel kurmay başkanı falan oluyor. Güreş gibi. Benim güreşim o değil.

Akşamsefası

DEPREM HABERCİSİ

Sunay Akın

Birinciliği Deniz Gezmiş'e vermiş olsa da, Devrim koşusunu hâlâ sürdürmektedir. Doğaçlama yazdığı şiirlerle çıplak kalmaya çalışır.

Humor'u bir edebiyat sorunu değil, bir yaşam çaresi olarak görür Can Yücel. Ciddiyet ise yaşantımızı yaşanmaz kılan bir yöntemdir. Türk şiirinde humorun niye bu denli az olduğunun sorulması gerektiğine inanır: "Çünkü silah atom bombasından değil sapandan başlar. Bununla kuş da öldürülmez. Çünkü humor denilen şeyi kullanan insanlar kendileri vurulan kuşlardır."

Şairin, yalnızca şiirde değil, bütün işlerinde emekçi kitlelerin yararlarına uygun bir akıl işleyişini, bir mantığı yürürlüğe koymasını savunur. Birçok şairin yaptığı gibi otobüsü kaçırıp arkasından taksiyle yetişmeye çalışmaz. Şiirin beklenerek bulunacağını çok iyi bilir.

1972 yılının sıcak bir yaz günü, öğlen sıcağında, Heykeltraş dostuyla rakı içmektedir. Seslenir garsona: "Garson, bana biraz sabır ver!"... Garsonun "Allahtan isteyeceğinizi benden istiyorsunuz" sözü üzerine yapıştırır yanıtı: "Öyleyse bir Allah ver!"

Can Yücel'in şiirlerini okuyanlar sonunda güler... "Güler" ise aşk şiirleri yazdığı kadındır. Televizyonda bitkilerin nasıl çiftleştiğini seyrederken ağlayacak kadar duygusaldır. Güler'le ilk sevişti̇ğinde ağlamıştır. Bunları anımsayarak gülümser. Güler'in kendinden önce ölmesinden çok korkar. "Çünkü" der, "Elsa ölünce Aragon, homoseksüel olmuştu"...

Şiiri, yarı kızarmış bir çeyrek ekmeğin içine kokoreç gibi döşer. Üstüne de bol kekik dökmeyi unutmaz. Kokoreç elbette Nâzım usulü bir mangalda pişirilmiş olmalıdır!

Kovboyları sevmez. Bir dergi çıkarmayı düşünür nicedir. Adını yıllar öncesinden 1977 yılının 15 Temmuz günü yayınladığı bir yazısından öğreniyoruz: "Atın İntikamı"

Edebiyatın edepli bir şey olarak bellenmesine karşıdır. Türkçe sözlükte yer alan sözcüklerin kullanılmasında suç arayanlar karşılarında Can Yücel'i bulurlar: "Sanki g.t'e anüs deyince pek kibarlaşmış, pek bilimselleşmiş olacağız."

Çingene benlerinin pembe olması gerektiğini düşünür. "Ama" der sonra, "dünyada her şey olması gerektiği gibi olmuyor ki..."

Şiir çevirisi yapmaz!.. Şiiri Türkçe söyler. Çeviri denen uğraşı, söz konusu olayı başka bir dilde yeniden yaratmak olarak ele alır. Çeviride sadakatı değil, dakikliği önemser. Anne Frank'ın Hatıra Defteri'ni Türkçeye kazandıran da O'dur.

Babası, annesini flört döneminde alıp "kaçbir tramvaylan aktarma" Bebek'e götürür. Annesinin üstünde teyzesinden ödünç aldığı bir elbise vardır. Ama, teyzesi daha şişman olduğundan iğnelerle daraltılmıştır. Babası, öpecek olur annesini: "Anam çoktan razı"... El atınca orasına, burasına iğneler babasının eline batar. İşte, bu yüzden, yaşamda da, şiirde de, iğneli konuşur Can Yücel.

Birinciliği, Deniz Gezmiş'e vermiş olsa da, Devrim koşusunu hâlâ sürdürmektedir. Doğaçlama yazdığı şiirlerle çıplak kalmaya çalışır. Şiiri bir umutsuzluk olarak tanımlar. Umudu bulmak için yazar. Bir deprem habercisi olarak görür kendini. Deprem geldiğinde İstanbul'un yıkılacağına ama şairlerin bulduğu umudun ayakta kalacağına yürekten inanır:

Dünya öküzün boynuzları üstünde durmuş,

Her kıpırdayışında deprem olurmuş...

Oysa dünya, halkların omuzları üstünde durur

Kıpırdasın da gör!

ilk soruyu kim icat etti? ayrıca burada soruları ben sorarım nedir?

tan cemal

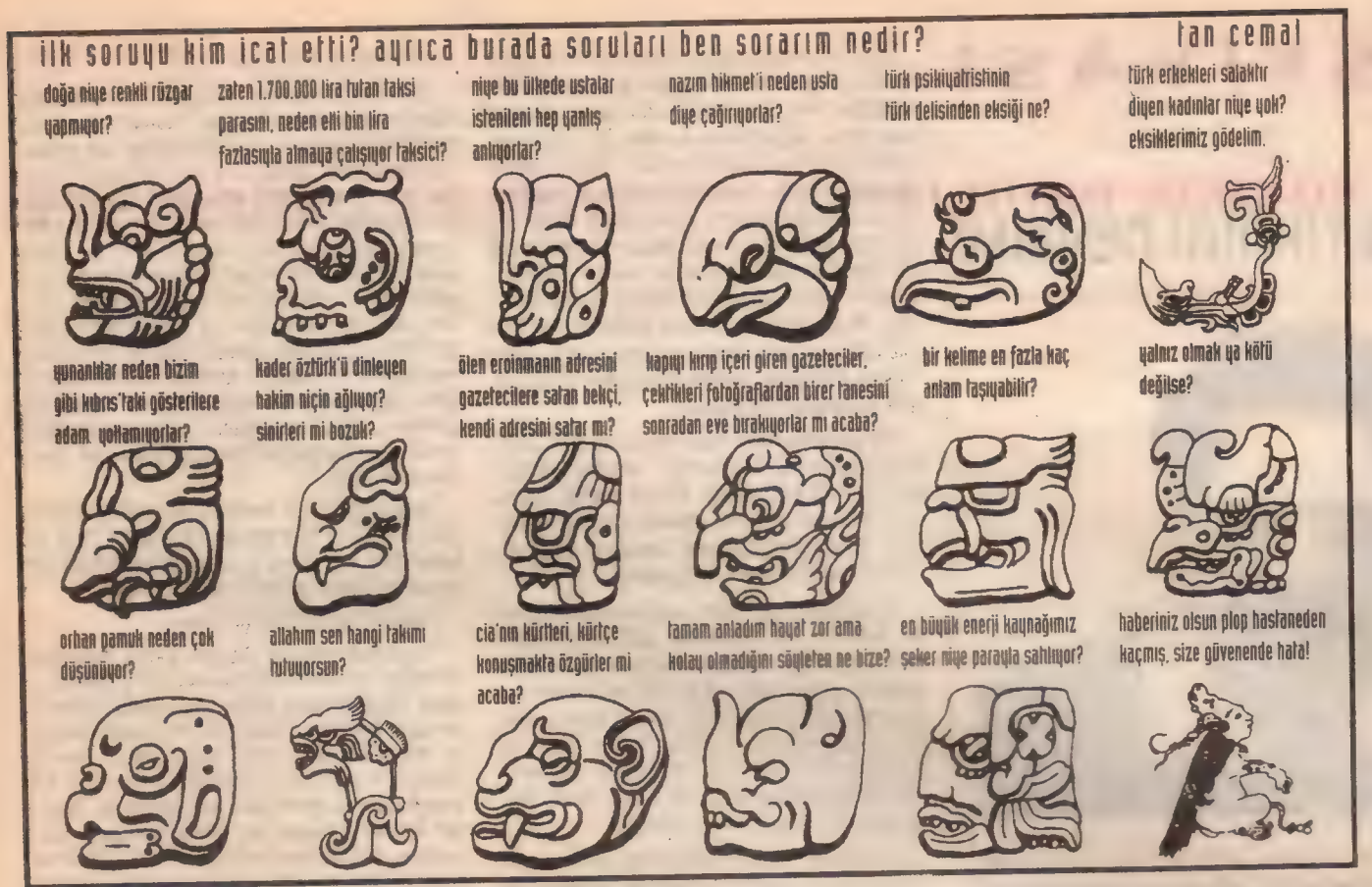

VEDAT BEY'İN GÖRKEMLİ HAYATI

Vedat Özdemiroğlu

Vedat Bey, merhum **Zeki Müren**'in çok yakın olmasa da dostuydu. "O'na ait çizgileri" severdi. Yıllar evvel onun ricası üzerine, **"aşkın kanununu"** yeniden yazmıştı. Bir zaman, sözleri aşağıda yazılı acıklı şarkı, Vedat Bey'i pek müteessir etmişti:

"Ne çıkar bahtımızda
ayrılık varsa yarın,
Sanma ki hikâyesi bu
titreyen dalların
düşen yaprakla biter
Böyle bir karasevda,
karatoprakla biter.
Ağlama, olma mahzun,
gülerek bak yarına,
Sanma ki güzelliğin o ipek
saçlarına
dökülen akla biter,
Böyle bir karasevda,
karatoprakla biter."

KEÇİNİN DANSI

(macera sürüyor)

Üçü ünlü beş kişi, Vedat Bey'i hedef almışlar, o güzel adamı üzmeyi hedeflemişler ve şaşılacak şey, bunu başarmışlardı da.

Vedat Bey, intikam için tek kolunu sıvadı. Siyah pelerinini giydi. Dostu **Pars Bey**'i aradı:

-Derhal kim olduklarını öğreniniz Pars!

Telefonu kapatır kapatmaz, alet çaldı:

-Buyrun.

-İyi günler Vedat Bey. Ben ünlü spor firması **Umbro**'dan arıyorum. Bu maceranızda sponsorunuz olmak istiyoruz, tabii kabul ederseniz.

-Teşekkür ederim fakat sponsorluk müessesine karşıyım. Umbro ismi, her ne kadar dostum **Umberto Eco**'yu çağrıştırsa da, cevabım olumsuzdur.

-Anlıyorum.

-Anlayışınız takdire değer. İyi günler.

Vedat Bey, bütün gece uyumadı. Pars Bey'den gelecek haberleri bekliyordu. Sakinleşmek için kitap okudu, dost dost diye **Dostoyevski**'ye sarıldı. İki fincan ıhlamur içti. Sonra dev bir bulmaca hazırlayıp, çözmeye başladı. Nihayet Pars Bey aradı:

-Öğrendim Vedat Bey.

-Anlatın.

Pars Bey anlattı. Çete, şu insanlardan meydana gelmişti:

1-Kirli Manuş: Ünlü bir tefeciydi. Yıllar evvel sahte para işine girmiş, gece vakti büyük parti sahte para basılacakken uygun bir Atatürk resmi bulamamış, onun yerine Vedat Bey'in Atatürk'ü çok andıran bir fotoğrafını kullanmıştı. Kumpası ortaya çıkaran Vedat Bey, Kirli Manuş'u sırasıyla Conk Bayırı, Anafartalar, Samsun Asfaltı ve Dolmabahçe'de dövmüştü.

2-Muharrir Muharrem Bey: Ünlü bir köşe yazarıydı. Yıllar evvel, bir gece vakti yazacak konu bulamamış, Vedat Bey'in yazdığı manifestolardan birini biraz değiştirip köşe yazısı yapmıştı. Vedat Bey, kendisini arayıp "Madem yazımı çaldınız, bari yazım kurallarında titizlik gösterseydiniz" dediğinde, Vedat Bey'e susması için büyük paralar önermişti. Vedat Bey **"Ben pazarlık yapmam, yazarlık yaparım"** demişti. O gün bugündür, Vedat Bey'e karşı evinde kin besliyordu.

3-İgor Sotiri: Ünlü bir Amerikan casusuydu. Yıllar evvel, bir gece yarısı Vedat Bey'e içiçe geçmiş sekiz patlayıcı maddeden oluşan **"Matruşka tipi bomba"** yollamış, entrikayı sezen Vedat Bey bombaların yedisini anında tesirsiz hale getirmiş, en küçük bombanın patlamasına engel olamamış ve bu yüzden sağ diz kapağı is içinde kalmıştı, uf olmuştu. Vedat Bey, bunun üzerine İgor Sotiri'yi Kızkulesi Cumhuriyeti'nde 24 saat süreyle dövmüştü.

4-Kuddusî Hıba: Ünsüz ve önemsizdi.

5-Lilian Hanım: Ünsüz fakat önemliydi. Vedat Bey, onun simsiyah saçlarında ayışığının oynadığı mavi yansımaları zaman zaman hatırlardı. Alman'dı ve bir vakit, Vedat Bey'e yakındı. Birgün **"Alman Usulü"** konusunda sert bir tartışma yapmışlar ve yolları ayrılmıştı.

Vedat Bey, telefonda bilgileri aldıktan sonra, ahizeyi omzuyla başı arasına sıkıştırarak ve siyah peleriniyle gözlüklerini silerek şöyle konuştu:

-İyi çalıştın Pars. Ünitenin bundan sonrasını ben işleyeceğim! Ne demişti Ferhan Bey: "İtibarsa kaybedilen, şakır şakır alınır geri, gelince yeri!"

test
KÜLTÜR SANAT
met üst

can baba'ya..

1) can yücel'in babası şu fani dünyada hangi bir meşgale ile iştigal edeyordu?.

a-maarif müfettişliği b-minder amiri c-çapkınım hovardayım d-heeppsiiiii

2) aşağıdaki kitaplardan hangisi can yücel'e ait değildir?.

a-bir siyasinin şiirleri b-rengahenk c-sevgi duvarı d-içelim güzelleşelim

3) can yücel, en son ne ameliyatı olmuştu?.

a-prostat b-katarakt c-böbrek nakli d-ciğer sote

4) can, güler, su, hasan, güzel ve güzel marmara şarabı'ndan oluşan toplumun en küçük birimine ne ad verilir?.

a-aile b-gaile c-gailei galileo d-maaile

5) can yücel şairlikten başka daha hangi işlerle uğraşmıştır?.

a-çevirmenlik b-spikerlik d-yan hakemlik e-eski İSKİ müdürü

6) can yücel'in şiirlerinden en çok beste yapan müzik grubu hangisidir?

a-ezginin günlüğü b-yeni türkü c-bulutsuzluk özlemi d-grup sol la si do

7) can yücel'in en sevdiği cazcı kimdir?.

a-miles davis b-mustafa kandıralı c-balık ayhan d-okay temiz

8) can yücel'in düzyazılarını topladığı bir kitabın adı nedir?.

a- düz yazı yüzyazı b-can'dan yazılar c-ooo macerenoo d-aşkı bulmanın ve korumanın yolları

Geçen haftanın cevapları: 1-d, 2-c, 3-c, 4-d, 5-a, 6-c, 7-c, 8-a, 9-b, 10-b

NOT: Geçen haftaki testimizin doğru cevaplarını gönderen okurlarımıza imzalı tabletleri gönderilmiştir.

Bu hafta doğru cevapları bilenlere Can Baba, Kuzguncuk Çınaraltı Kahvesi'nde çay ısmarlayacak.

Akşamsefası

ŞEHİR AŞKİYASI

Sezai Sarıoğlu

YAŞASIN **CAN**'IN GETİRDİĞİ DEVRİM!

Serüventes'in Solkişot'u'na...

Bilirkişiler, Can Yücel'in şiirlerini; ilk dönem,Yazma ve Sevgi Duvarı, ikinci dönem, Bir Siyasinin Şiirleri' olarak ikiye ayırır. Her iki dönemde o, yokülkenin, hiçinsanın şiirini yazar. Onun şiiri, yokülke ile gerçekliğin şimdiki zamanda çatıştığı, tarihsel ve siyasal bir gerilimin içinden "zırt" diye doğmaz. Zurnanın aleyhine de olsa, onun şiirinde peşrev olur...

Bir tavır şairidir. Tavırla tavlanır... Tavlandıkça tavır alır... Geçmiş ve gececek zamanları kirleten, insanı insanlıktan çıkaran ve nesneye dönüştüren esas adı Barbarlık olan sistemin ideolojik, teorik ve siyasi konumlanışına karşı, Özgürlük safında Cansiperane tavır alır... Devlet antipatizanı, özgürlük ve aşk sempatizanıdır...

Hem teori, hem pratik; hem alaylı hem de mekteplidir. Hem çok soyut, hem de çok somuttur. Şiirlerinin, "kıssadan hisse" ya da "darbı mesel" olduğu şeklindeki, entelektüel meseli'ne gülüp geçilmelidir. Şiirinde ne kıssa'yı (hikayeyi) ne de hisse'yi, (pay) algılamak kolay değildir...

Serbest bir sokak kafiyesidir. Sıradan insanlarla kafiyeli olarak yaşar. Hamasi şiirin, "Aktolgalı beylerbeyi ilerle/ Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kafilelerle" dizelerine inanmaz. Tarihin, özgürlükçü ve eşitlikçi kafilelerin kafiyeleriyle yapılacağına inanır. Solcu olduğunu hissettirmemek için azami çaba harcayan asgari solculara inat, ateist ve sosyalist olduğunu sıkça söyler. Azami sürat, Marksometre'dir. İkinci Keman Engels ile doğa ve özgürlük üzerine engelsiz koşular yapar. Birinci Keman Marks'la oldukça samimidir, senli–benli konuşur ve küçük adıyla çağırır.

Geçen yıl Küçük Sahne'de onuruna düzenlenen bir gecede söylediği,"Beni bugünlere getiren anneme, babama... Beni bugünlere getiren Güler'e, çocuklarıma... Beni bugünlere getiren Marksizme duacıyım... Herkes sağlığıma duacı oluyor, oysa solluğuma duacı olmaları gerekir" mealindeki cümleler ayakta alkışlanır...

Karl Marks'ın ve Kafka'nın büyük bir mizahçı olduğuna inanır.

Mahalle muhtarı ve polisin kayıtlarındaki ev adresine karşın, asıl adresi sokaktır. Alaveresi daleveresi olmayan sokak avaresidir. "İnsan gizli değildir" sözündeki şırılçıplak insan tastamam o'dur. Sokaktaki insanlarla her dem, keşif ve keyif'le ilişki kurar. Eskilerin deyimiyle sokaktakilerin tuz–ekmek dostu'dur. Kadim dostluklara değer verir...

Bir Dostun Daha Ardından

Lâstik Hasan geçen hafta Çubuklu'dan/ Beş arkadaşıyla sarhoş denize uçumuş taksiyle/ Evde hastayken, haberim olmadı cenazesine de yetişemedim/ Lâstik Hasan adam gibi bir adamdı/ Lâstikliği üç metreden kavgada/ Kafa atışından geliyor/ Almanya'ya gitmiş alışamamış/ Bir yol sonra Anadolu Hisarı'na dönmüş rakısına sandalına/ Onu 60 sonlarında Fikir Kulubü çevresinde tanıdım/ Ben 72'de bir Kadı cilvesiyle Adana Damı'nı boyladım.

Eş dost sağ olsun bizi hiç boşlamadılar/ Kitap, nohut, ıspanak, havlu, cigara hatta/ İçine votka sızdırılmış şalgam suyu/ Ama Lâstik'in ikramını hiç unutamadım/ Adana'ya beni ziyarette anlattı çocuklar/ Balık mevsimi başlayalı Lâstik her balıktan dönüşünde/ Oturduğumuz yalıya Kanlıcadaki rıhtıma/ Bir çift iki çift lüfer, palamut, sarıkanat atarmış/ motoruyla geçerken/ Biz o zamanlar şimdiki gibi taksim edilmemiştik bu kadar/ Balıklar ve rakı şişeleri taksiratını affetsin Lâstik'in"

Garip şiirinden etkilenmesine karşın, yetersizlik güzellemeleri yapıp sızlanma katsayısı'nı yüksetmez. Farfara ve slogan bir umut da vazetmez. Garip şiiri, garip bir şekilde, "vur abalıya" muamelesiyle kim vurduya gittiği için, "Biz (Metin Eloğlu ile) garip şiirinden, yeni bir Garip şiiri çıkarmayı denedik" der.

İlk dönem şiirlerinde bile, derin anlamlar, yan anlamlar, felsefi göndermeler yapar. "Epigram", insan doğasına dışsal olarak tarif edilen, kendinden menkul bir hümanizmi canhavliyle eleştiridir:

" Marx'ın da pek sevdiği bir Latin sözünü anımsıyorum

Nihil humanum mihi alienum est

Bu sözün altına ben de imzamı basıyorum

İnsana ilişkin ne varsa kabulüm

Şu hümanistler hariç "

Şairin ve şiirin iktidarına karşı, "iktidar sökücü" bir temel özellik taşır. İktidarın, alay, tabur, bölük gibi militarist hiyerarşisine karşı o, şiirin içinde ve mücavir alanında alay örgütlenmesi yapar. Kendini aydın zanneden ay–tın'lar gibi iktidar karşısında "dut yemiş bülbül" gibi susmaz, çünkü resmi perspektiflere değil, muhalif terspektiflere aşıktır:

"Üç yıldızlı bir albaydı gökyüzü/ Karşısında önüm açık gezerdim"

Dem icat edildiğinden bu yana demlenir. Aşkın ve meşkin, ney'in ve mey'in ihtilâle hiçbir zararı olmayacağına inanır. "Herkes şarabın üzümden yapıldığını zanneder, oysa üzüm şaraptan yapılmıştır" sözünü dünyaya getiren aslında Eduardo Galeano değil odur. Güler ablanın, yakın takibi sonucu, mevcutlu olarak eve götürülüp içemediği nafile zamanlarda, serap yerine alkor değeri yüksek şarap görür...

Başı ne zaman sıkışsa Shakespeare'e illegal randevu verir, onunla bir şeyler görüşür ve sonra legale çıkar. Can Yücel'i koruma ve kollama sorumlusu, Maaile'nin ve özellikle de Can denen munishaşarı"çocuğun bakıcısı!" Güler Abla'nın aktardığına göre, Londra'da babasının ölümünü duyunca Shakespeare'yi yanına almış ve bir kaç gün sırra kadem basmıştır. Hapse girdiğinde de, yine yanıbaşında Shakespeare vardır... Shakespeare'in, sözlük düzeyinde "olmak, ya da olmamak" diye Türkçe'ye çevrilen dizelerini, "bir ihtimal daha var o da ölmek mi dersin" diye söylemekten çekinmez. Kralları ve kuralları alt üst etmek marifetleri arasındadır.

"Ne yazıyorsunuz? Nasıl yazıyorsunuz? Şairliğinizi nasıl sürdürüyorsunuz?" şeklinde yöneltilen "üç adet fosmodern" soruya verdiği cevap, aforizmalar ve aforozlar tarihine geçecek niteliktedir:"Bu ara ben kardeşler, davarlara karşı günebakanları korumakla uğraşıyorum."

Solluğumuza dua eden, soldançıkma bir şairdir. Sol kınlır, yen içinde kalır, gibi acayip mazeretlere, gerekçeli zararlara inanmaz. Şiirinde ve gündelik yaşamında, çok kıymet verdiklerini soluna bakmadan en ince bir zekayla açıkça eleştirir. Ama, en güzel "Ondokuz Mayıs" şiirini, en güzel Deniz Gezmiş şiirini de o yazar. Özetlenemez bir kahramanmilitan olan bizim Deniz'i "Mare Nostrum"" şiiriyle en iyi o özetler.

Haşarılıkları ve yaramazlıklarıyla tarihe geçen, bacak kadar kasaba olan Fatsa'nın Belediye Reisi Terzi Fikri'yi pek sever. Şerifler kızsın diye onun için şiir bile yazar:

Terzi Fikri İçin

"Terzi Fikri öyle bir giysi dikti ki Fatsa'ya/ O Gürcü öyle bir gürledi ki arkadaşlarıyla/ Noktalar, noktalı virgüller, askeri operasyonlar/ Kimseler çıkaramaz Fatsa'nın sırtından/ Emek hakkının sımsıcak çıplaklığını"

Erol'un kuşuna yazdığı şiir, çatışan toplumları en iyi tarif eden, "Kuş Fobisi" olarak kavramlaştırılan, "dışarı korkusu, öteki'ne ulaşamama hali, mekan alışkanlığı, kafes tutulması" olarak özetlenebilecek durumun imgesi olarak da okunabilir:

Gurbette Bir Muhabbet Kuşu

"Erol'un çatı katında Stutgart'ta/ Muhabbetsiz kalmış bir muhabbet kuşu/ Lâciverdî ak–yeşil tüyleriyle/ Çırpınıyor tünekten tüneğe/ Bir aynası var yalnız kırık/ Arada bir karşısına geçip/ Duruyor öyle ne görüyorsa artık/ Belki de sürüldüğü ormanlardan/ Aşklardan meşklerden/ Bir kara benek görüyor/ Mu?/ Yoook!/ Yine de uzun uzun duruyor karşısında/ Derken kıpkırmızı bir gaga atıp/ Fır döndürüyor aynayı/ Havada salınan kırık aynayı/ Öylece bir ışık görüyor belki de/ Belki de bir ses işitiyor/ Belki de nefsinden nefesinden bir koku.../ Kafesin kapısını açtım/ Zorla dışarı çıktı/ Çıkmasıyla da bir oldu içeri girmesi.../ Ah, muhabbetsiz kalmış muhabbet kuşu/ Tan ağarıncaya dek/ İçim içimi yiye yiye/ Gözledim seni!.."

Türkçe şiirin Sol anahtarı 'dır ama şiirleriyle gam yapmaz... Tam tersine caz yapar... "Caz ne kadar ilahi ise, şiirde o kadar ilahidir" sözlerini duyunca, "İlahi Can Baba" diyesiniz gelir...

Yaşasın Cazın Getirdiği Devrim

"Hiçkimse kalmadı/ Çiçekler çarpık açıyorlar/ Ampuller eğriydi/ Merdivenlerden çıkamıyordum/ Tavan basıktı/ Sifon işlemiyordu/ Sıçamıyordum/ İşeyemiyordum/ Bir ölü militan baharı/ Bir apartman dairesinde bekliyordum/ Ben ki beklemeyi sevmem/ Beklemek benim için bir azap olduğuna göre/ Beni gazaba getirir/ Tramvay ihtiyari duraklarında bekleye bekleye/ İhtiyarlamış bir komünist olarak/ Gitardan çıkan tın sesleri/ Beni yeniden adam edecektir/ Havada havva olan bir adem/ Ve yaklaşırken bütün güzellikleri baharla birlikte/ Arkadaşım olan cazcılar/ Elbette bulacaktır bir acıbadem/ Ve biz yaşamayı yeniden kuracağız/ Bu zıkkım denilen ritim/ Ve stringtin/ Hepimiz yaşamaktaki inkilâp içinde değiliz/ Yaşasın cazın getirdiği devrim!"

Onunla tanışan bütün adem ve havva'ların, çatkapı aşka ve meşke gelip, Yaşasın Can'ın Getirdiği Devrim diye blues makamında slogan attığı rivayet olunur...

Günün en militan saatinde denize, caz ve blues kafiyeli şiir kırıntıları serpen Can Baba'ya yetmiş kare maaşallah...

Ömrün caz içinde geçsin ey Sol Mohikan...

BEYOĞLU'NDA GARİBANIN OTOPSİSİ YAPILMAZ

Oktay Güzeloğlu

ERZİNCANLI KOCA MEMET

Çam vurgunu gözlerinden benzin fışkıracak gibi baktı. Bu bakışlar, Beyoğlu'nun üstüne düşse, Beyoğlu'nu yakardı.

Yoldan gelen geçen kadınlara işaret parmağını gözlerine sokarcasına uzatarak "NAMUSLU OLMAK GEREKİR" diyordu.

Bu hareketi belki de binlerce kadına yapmıştı. Defalarca kafasına çanta yediğine şahit olmuştum.

Bir gün "Benim de namuslu olmam gerekir mi?" diye sorduğumda "Erkekler anadan doğma namusludur zaten" demişti.

Bu slogan aramızda iletişim kurmuştu. Dost olmuştuk. Bir gün hadi bir çay söyle de içelim dedim. Para yok dedi. Ben söyliyeyim dedim. Gittik. Çaylarımızı içerken bir ara usturuplu bir dille, "Neden kadınları rahatsız ediyorsun Memet?" dedim. "Yoo haşa, ben harama uçkur çözmem, yalnızca namuslu olsunlar" dedi. Kalktı gitti.

Sonraki görüşmelerde ahbaplığımız da ilerlemişti. Tophane sırtlarında oturuyormuş. Çalışmıyormuş. Memleketinden kardeşi para gönderiyormuş.

İki yıl olmuş hapishaneden çıkalı. "Beni dilenci sanma, ben dilencilik yapmam, pezevenklik, kavatlık yaparım dilencilik yapmam. Sen iyi arkadaşsın, senin çayını içerim. Param geldiğinde, ben de sana söylerim. Param gelsin gör bak, söz benim evde içeriz." dedi.

Bir akşam üzeri iki polisin Memet'i götürdüklerini gördüm. Peşlerine takıldım. Karakoldan Memet'i almak istedim, şikayetçi var dediler. Bir kadındı. Memet'in durumunu ona anlattım. İkna oldu, şikayetini geri alınca bıraktılar.

Memet'in koluna girdim. Yürürken hâlâ "Namuslu olmak gerekir" diye söyleniyordu. "Hadi be Memet, sana gidelim oturalım" dedim. "Olmaz, param gelmedi, sana sözüm var" dediyse de zorla kabul ettirdim. İçkilerimizi aldık, gittik.

Tek bir oda, eşyasız bir yatak. Fakat her taraf temizdi. Yemekte; "Rıhtımlarda oturmayı severim abi" dedi. "Eee bir de türkü tutturursun tabi" dedim. "Yok tutturmam, gelip geçen gemileri seyreder, dalar giderim, Erzincanlı'yım ben, zerdalimiz, toz fırtınamız meşhurdur. Bizim memleket yaralıdır. Yarası sarılmamıştır. Ben de Erzincan gibiyim be abi."

Vakit ilerledikçe sohbet de kararmaya, drama dönüşmeye başlamıştı.

"Acıların acım olsun be Memet ama n'olursun biraz da yemek ye kan dolsun damarlarına" dedim. Bu sözlerim etkilemiş olacak; ağladı ağlayacak koca Memet ama ağlamıyor, kara bıyıklarından utanıyor.

"Ağla be Memet ağla, anlat be Memet." dedim.

Çam vurgunu gözlerinden benzin fışkıracak gibi baktı. Bu bakışlar, Beyoğlu'nun üstüne düşse, Beyoğlu'nu yakardı.

"Namuslu olmak gerekir" dedi. Bu sözler, önceki gibi, nasihatvari değildi. Namludan çıkan bir mermiydi sanki.

"Ben boynuzluyum, hem de boynuzlu bir katilim" dedi. Sustu. Benim de ağzım bir an kitlendi. O devam etti.

"Gençliğimde, birini vurdum. 7 yıla hapis oldum. Ben damdayken, kaçırarak evlendiğim, yavuklum, karım, beni aldatıyormuş. Görüşe gelen, herkes söyledi. İnanmadım, o yavuklumdu, karımdı. Seviyordum. Damdan çıkınca köyde daha çok duydum. Beynime şüphe girdi. Karıma yanaşamadım. Bir gün, karımı alıp kasabadaki resimciye götürdüm, resimcinin duvarında asılı geyik resimli seccadesi vardı. Kafamı, geyik resminin, boynuzlarının altına koyup, karımla gülerek resim çektirdim. Çıkan resmi, ağlayarak karıma verdim. Hergün beynim ağrıyordu. Laflar çok oldu, dayanamadım. Bir geceyarısı silahımı ateşledim. Beyaz yatağımız kana bulandı." dedi ve sustu.

İçindeki isyanla kıvrılan parmaklarının tırnakları avuçlarını kanattı. Acının asıl sahibi, Memet'in cılız yüreği patladı.

"Yaz bunları abi bir gün, yaz bunları abi" diyerek gözleri boşaldı. Memet'i ayrı düşürmüşlerdi memleketinden, karısını çalmışlardı.

"Seni, kalemimin kemiklerini kıra kıra yazacağım. Acılarını eritilmiş kurşun gibi dökeceğim kağıtlara Memet." dedim.

"ZEKİ!.." Leb-i Derya Sayın

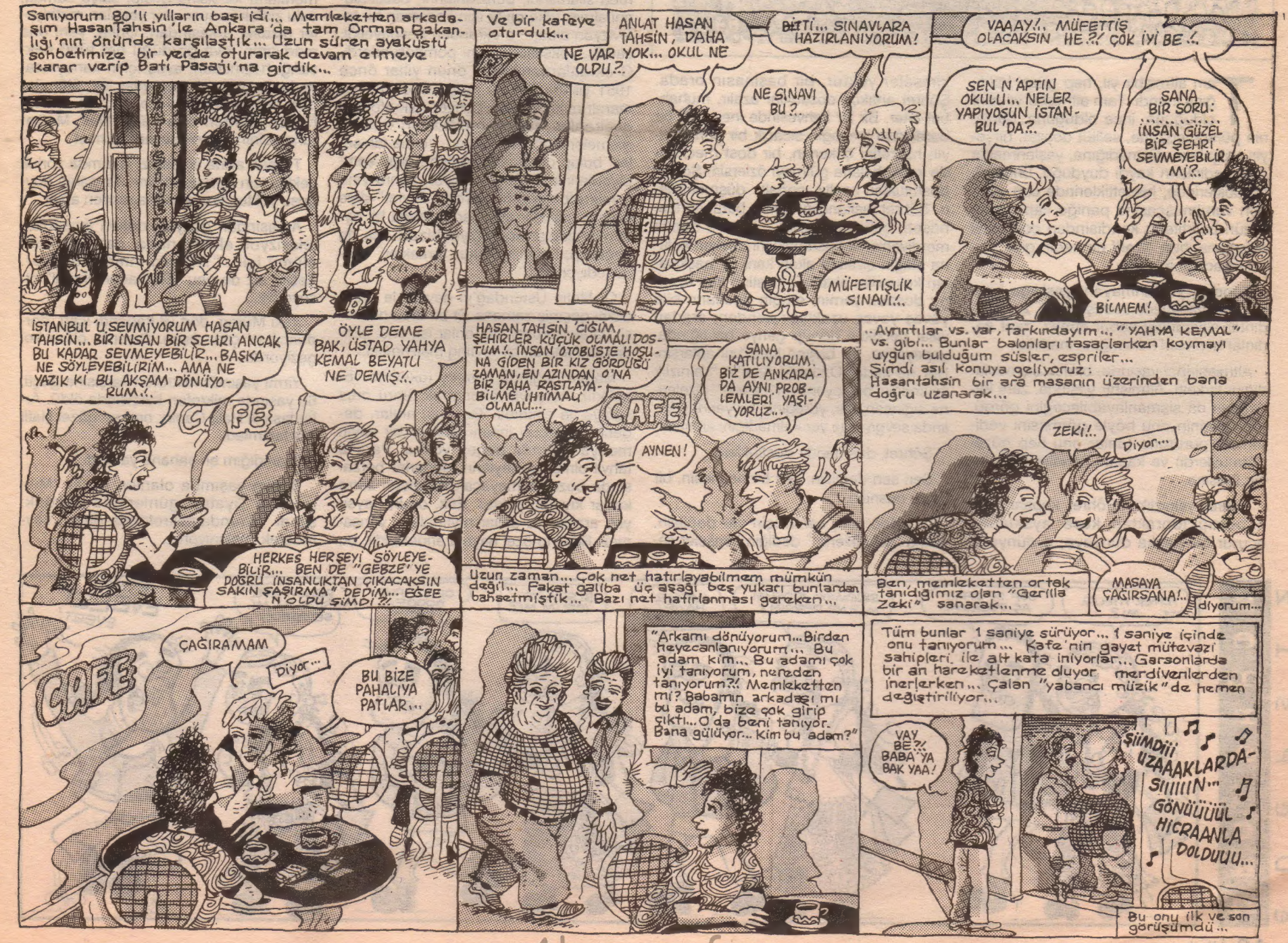

Muhsin Kızılkaya

CİNS İSİMLER

Mikrofonda ölüm...

Onlar, yani ona medyanın reva gördüğü her türlü haksızlığı hazmeden, avuç içleri kanayıncaya kadar onu alkışlayanlar ise, ölümünden sonra kasetçilere hücum ettiler, hepsi yeniden onu keşfettiler. Meğer rahmetlinin ne çok seveni varmış!

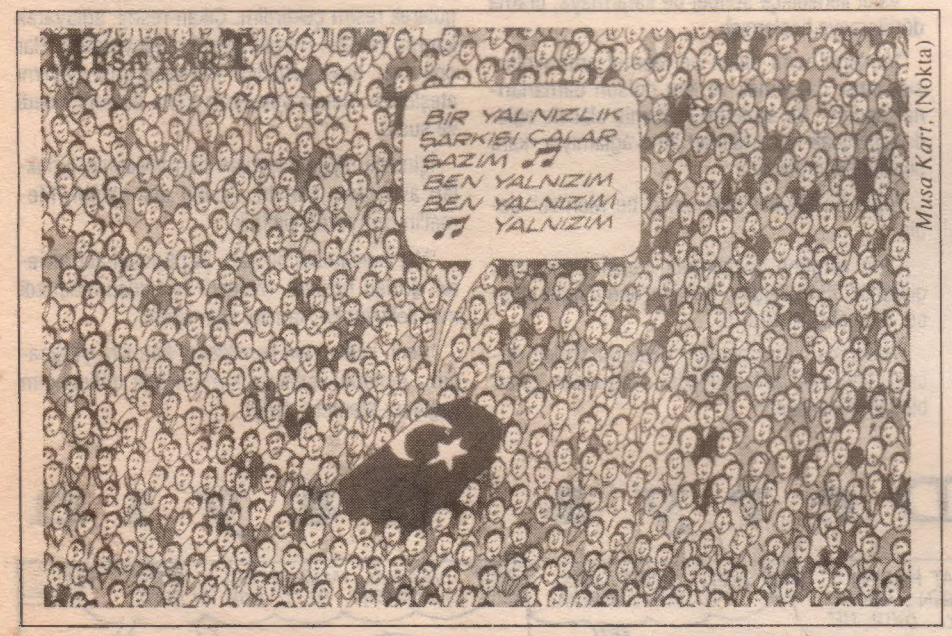

Musa Kart, (Nokta)

Tam altmışbir yıl, hep güzel kaldığına inandı. Tam altmışbir yıl zarif olduğuna, ince olduğuna, derisinin pörsümediğine, selilüt denilen birşeyin kalçalarını sarmadığına, yaşlanmakta olan kadınların kaygı duyduğu, ürktüğü, gördüklerinde, hissettiklerinde can evinden vurulmuşçasına paniğe kapıldıkları bütün belirtilerin kendisinden çok uzak olduğuna, hep "zarif bir kadın gibi" güzel kalacağına inandı.

Kendini, yaşlanmayan, yaşlılığa başkaldıran kadınlarla özdeşleştirdi. Zarif kadınlar şişmanlığı kabul etmez, zarif kadınlar hep zarif kalacağına inanırlar.

Altmışbirinci yaşında, birden şişmanladığını farketti. Altmışbir yaşında, zarif kadınların da şişmanlayabileceğini gördü. Başkalarının onu böyle görmesini yediremedi gururuna (onlar onu hep güzel görmüşlerdi) ve kapattı kendini dört duvar arasına.

Şöhret, yalnızlıktır. Şöhret, koparır insanı bastığı topraktan, keser ayaklarını, uçurur bir başka dünyaya; o dünyada kimseler yoktur, bir başınasın orada. Şöhret arttıkça dostluklar azalır, muhabbet biter. Bir kır kahvesinde ince belli bir bardaktan içeceğin sıcacık bir demli çayın hasretini çekersin, bir dost meclisinde kahkahalarla gülmeyi özlersin. Şöhret dostulukları azaltır, çoğaltır düşmanlıkları. Şöhret kıskançlığı getirir beraberinde, haseti, çekememezliği... Hani o henüz merdivenin ilk basamaklarındayken koluna attığın çizikten akan kanı bir başkasının kolundan akanla birleştirip kan üzerine dostluk yemini ettiğin dostların bile yavaş yavaş uzaklaşır senden; aradan yıllar geçtikçe dönüp geriye baktığında, yapayalnız, bir başına kaldığını anlarsın. Her ne kadar Özdemir Asaf'ın "yalnızlık sevmesini bilmeyenlerin icadıdır" dizelerine sığınsan bile, yüreğinin bir yerinde aslında sevgiye de yer kalmadığını anlarsın.

Şöhret, düşmandır dostluklara.

Sen sen değilsin, sen bir nesnesin, bir "arzu nesnesi..."

O halde sen, senin için var değilsin. Adına "sevdiklerim" dediğin kimseler seni nasıl görmek isterlerse, öyle görünmek zorundasın.

Yaşlanamazsın, şişmanlayamazsın, gerdanın sarkamaz, sesin bozulamaz...

En azından böyle görünmek zorunda olduğunu zannedersin.

Çünkü seni yıllar önce senden almışlar.

Bunun böyle olduğunu yıllar öncesinden biliyordu aslında. Ama altmışbir yaşına geldiğinde "dank etti".

Ve yalnızlığıyla, kimsesizliğiyle, geçmişin bütün ihtişamını, debdebesini, avuç içleri çatlayıncaya kadar ardı arkası kesilmeyen alkışları, imkansız, kırık dökük aşklarını velhasıl herşeyini, gençliğini, "geçmiş zamanı" aldı yanına, kapandı içeri ve kilit vurdu üstüne.

Diyet yapacaktı, zayıflayacaktı, yeni şarkılarla, eskiyi aratmayan yüzüyle yine çıkacaktı onların karşısına. Giyecekti o "frapan" kostümlerini, smokinle çıkacaktı dışarı.

Biliyor muydu acaba dışarda "ham meyvanın dalından kopartıldığını", "hicran dolu bir sürü gönül" için herşeyin "çok uzaklarda" kaldığını...

Dışarda bir başka diktatörlüğün hükmü geçiyordu.

Artık kimse onun gibi güzel Türkçe konuşmuyordu. Kimse birbirine "efendim, canım" diye hitap etmiyordu.

Medya diktatörleri, yanlarına en öldürücü silahlarını, borazanlarını, bazokalarını almış, ülke onlar için kocaman bir televizyon ekranı, o ekrandan pespayeliği, savaşı, yoksulluğu, irini pompalıyorlardı. O ekranlardan eline, onun yıllar önce 1951 yılında Ankara radyosunun 12 numaralı mikrofonuna benzer mikrofonları geçirenler, yanına oturttukları kızların memelerini alenen elliyor, "cüce fahişeler" bulup onurlarını çiğniyor, bıyık şampiyonlarının kıllarına asılıyor, sonra yine o mikrofonlardan "nerede devlet" diye histerik çığlıklar atıyorlardı. Arada bir aynı mikrofonlar aracılığıyla bizzat ona da bağlanıp, hayatına giren "erkekleri" merak ediyorlardı.

O, Metin Üstündağ'ın deyimiyle "kendisini geçmiş zamana ait bir arzu nesnesi olarak görüyor"du; onlar ise onu, şimdiki zamana ait bir reyting malzemesi...

Medya çağında, herşey tüketime yöneliktir, herşeyin ekonomik ömrü otuz saniye ile sınırlıdır. Geçmiş, anılar, değerler, kısacası insani olan hiçbir şeyin medya çağında değeri yoktur. Paraya tahvil olmayan şeylerin, değerler borsasında bozdurulmayacak kağıtların zerre kadar kıymeti yoktur. Etik, onur, haysiyet, arzular ve anılar reytinglerle yarışamaz. Reyting özel hayata endekslidir, bu endeksin tavana vurması için herşey mübahtır, meşrudur.

Kalın kalın duvarların ardına gizlenmiş olan ona ulaşmak için, duvar delen objektif icat edemedikleri için henüz, en yakınına "kalleşçe" sokuldular; şoförünü ayarladılar. Şoförünün, "yıllardır yanımda çalışıyordu, isteseydi istediği kadar para verirdim, zaten üç yıldır arabama binmiyordum, gecenin saat onbirlerine kadar arabamı şahsi malı gibi kullanıyordu" dediği şoförünün gizlice çektiği "şişman" görüntülerini satın aldılar ve habercilik diye sundular avuç içleri patlayıncaya kadar onu yıllardır alkışlayanlara. Ve en vahim olanı, onlar, yani "sevenlerim, canlarım" dediği onlar, yani halk, bu gasp olayı karşısında sokaklara dökülmedi. Hiç kimse "paşamızdır o bizim, bunu ona yapamazsınız" diye isyan etmedi. O görüntüleri yayınlayan televizyon kanallarını protesto etmedi.

Medya çağında medyatörler, sundukları herşeyi eyvallah diye kabul eden, istedikleri gibi maniple ettikleri bir kitle yaratmıştı. Halkın koyunluğu, tepkisizliği, reytingleri biraz daha yükseltiyor, özel hayatların içine dalan kameralar suç ortaklarını büyüterek, toplumun bütün damarlarına nüfuz ediyor, belleksiz, duyarsız, ölüsevici, nereye sürsen gider bir gürüh yaratıyordu.

Aynı görüntüleri satın alıp büyük bir habercilik hadisesi gibi sunan o sunucular ise, ölümünden sonra en cici kıyafetlerini giyip, en hüzünlü duruşlarıyla kameraların karşısına geçip, salya sümük, sulu zırtlak konuşmalar yaptılar; methiyeler dizdiler arkasından. Onlar, yani ona medyanın reva gördüğü her türlü haksızlığı hazmeden, avuç içleri kanayıncaya kadar onu alkışlayanlar ise, ölümünden sonra kasetçilere hücum ettiler, hepsi yeniden onu keşfettiler. Meğer rahmetlinin ne çok seveni varmış!

Timsah avına ağlamaz; hazımda zorluk çektiği için gözyaşı döker. Timsahın duygusu yoktur, timsahlar haybeden ağlar.

Arkasından gözyaşı döken timsahlar, televizyon ekranlarında, gazetelerinde ölümü için, "TRT'nin ihmali" dediler. Keşke siz de onu TRT kadar "ihmal" etseydiniz...

Zeki Müren, dört yıl kapandı içeri, dördüncü yıl çıktı dışarı. Dışarda ölüm kol geziyordu.

Yirmi yaşında mikrofon karşısına geçti, 65 yaşında mikrofon karşısında öldü. Arkadaşıydı Halit Çapın; onu en güzel Halit Abi tanımladı:

"Tanıdığım en şahane yalnızdı."

Benim yaşımda olanlar, bizler "Mikrofonda Tiyatro" günlerinde doğduk; şimdi "ekranda-mikrofonda ölüm" seyrederek yaşlanıyoruz.

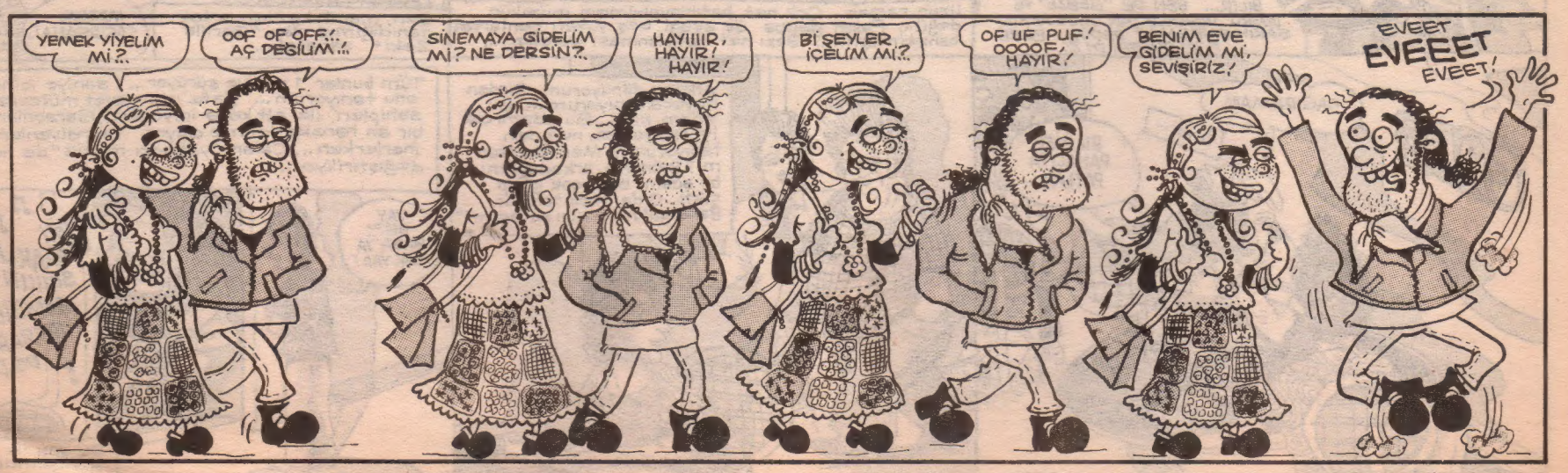

Semra Can

Akşamsefası

HALİL TURHANLI

"Süper Kahraman" Geleneğinden Kopuş

Alan Moore ve Eddie Campbell'in Cehennem adlı çizgi romanlarından:

*Cinselliklerini gönüllerince yaşayan, bağımsız, kişilikli ve kuvvetli kadın karakterler resmeden **Hernandez Kardeşler**, "süper kahraman" geleneğinden köklü bir kopuşu gerçekleştirmiş bulunuyorlar. Bu kadın karakterler, "kötüler"i her ne pahasına olursa olsun cezalandıran ve hemen hepsi de erkek olan intikamcı "süper kahramanlar"ın otoritesine meydan okuyorlar.*

Çizgi roman endüstrisinin devleri 1980'lerde, yeni bir okur kitlesini hedef alarak farklı bir estetik anlayışın ve yeni bir politik perspektifin sözcülüğünü yapan kimi öncü yazar ve çizerlerin çalışmalarını yayımlamaya karar vermişlerdi. Yıllarca ezici çoğunluğunu çocukların ve ilk gençlik çağındakilerin oluşturduğu bir okur kitlesine onbinlerce kitap pazarlamış olan sözkonusu yayınevleri, özellikle de D.C.Comics, şimdi de geleneksel çizgi roman felsefesinden bir kopmayı temsil eden ve farklılıklarını berraklaştırabilmek için kimilerince **grafik anlatı** olarak da adlandırılan yapıtları yayımlamaya başladılar.

D.C. Comics'in bünyesinde oluşturduğu Piranha Press etiketiyle yayımlanan ve gerek biçim, gerekse içerik bakımından en dikkatli okuru dahi ilk bakışta yanıltacak denli 1960'ların yeraltı çizgi romanlarına benzeyen grafik anlatılar, D.C. Comics'in geleneksel yayın politikasına en az iki açıdan yenilik getiriyorlardı. Bir kez, gençlerin yanısıra yetişkin okura da yöneliktiler. İkincisi, D.C.Comics'in montaj fabrikası gibi çalışma yöntemini yıkıyorlardı. Montaj fabrikası gibi çalışma yöntemiyle şunu söylemek istiyorum: D.C. Comics kitaplarında bir sanatçı çizimi yapıyor, bir başkası onun çizdiklerini renk/mürekkep'lendiriyordu. Diğer tarafta bir yazar öyküyü kaleme alıyor, bir başkası da öyküyü konuşma balonlarına uyarlıyordu. Oysa grafik anlatılar; yazar ve çizerlerin bireysel çabalarıyla yaratılıyor ve dolayısıyla, onların mührünü taşıyorlardı.

D.C. Comics'in 1980'lerde ilgi gösterdiği ve yayımladığı grafik anlatıların en önemlisi **Alan Moore**'un **Gözcüler** (Watchmen) başlıklı çalışmasıydı. **Gözcüler**, "süper kahraman" geleneğine meydan okuyor ve salt bu bakımdan dahi D.C. Comics'in geleneksel yayın politikasında önemli bir değişikliği ifade ediyordu. Daha açık bir anlatımla, "süper kahraman" mit ve fantazilerinin yapısını bozuyor ve tarihi alt-üst ederek yeniden yazıyordu.

D.C. Comics'in 1980'lerde yayımladığı ve **Frank Miller**'ın imzasını taşıyan **Yarasa Adam: Kara Şovalye Geri Dönüyor** başlıklı grafik anlatı da "süper kahraman" geleneğine değişik bir perspektiften bakıyordu. Ancak burada, **Frank Miller**'ın estetik anlayışının ve politik görüşlerinin **Alan Moore**'unkilerden hayli farklı olduğunu vurgulamak gerekiyor.

Yukarıda, **Alan Moore**'un "süper kahraman" geleneğinin yapısını bozduğunu ve alternatif tarih yazdığını belirtmiştim. **Alan Moore** bu anlamda bir yapıbozum (deconstruction) gerçekleştiriyor. Oysa, **Frank Miller** bu denli radikal değil. O aynı geleneği gözden geçiriyor, düzeltiyor. **Frank Miller** bir revizyonist. Bir yandan, 1930'ların vampirimsi Yarasa Adamı'nı canlandırıyor; beri yandan da onu orta yaş bunalımının tam ortasına fırlatıp atıveriyor. (Yaşlanmaktan ve erkek menopozundan korkan, fazla kilolarından dolayı adamakıllı üzülen bir Yarasa Adam düşünün.)

Gözcüler ve **Kara Şovalye Geri Dönüyor**'un kasvetli izlekleri, apokaliptik iletileri, özellikle de **Alan Moore**'un keskin politik analizleri kısa sürede yoğun tepki aldı. **Gözcüler**, "sadistik ve intikamcı eğilimler" taşımakla suçlandı. Eleştiriler karşısında geri adım atan D.C. Comics kendi yayımladığı kitaplara da, Ebeveynler Müzik Araştırma Merkezi'nin pop müzik albümleri için belirlediği sınıflamanın uygulanmasını önerdiğinde **Alan Moore** ve **Frank Miller** böyle bir sınıflamanın sansür anlamına geleceğini ileri sürerek, anaakım ile ilişkilerini askıya aldılar. Endüstrinin kıyısındaki kimi bağımsız yayınevleri için yeni projeler hazırladılar.

Kuşkusuz, çizgi roman pazarına egemen olan devlerin dışında bağımsız, küçük yayınevleri de var. Bunları, hem D.C. ve Marvel Comics gibi anaakım yayıncılardan, hem de Zap Comixs gibi 1960'ların yeraltı çizgi romanlarından ayırt edebilmek, farklılıklarını netleştirebilmek için **yer düzeyi** (ground level) yayınlar olarak da adlandırıyorlar.

"Yer düzeyi" yayınlarının en önemlisi Fantagraphics etiketiyle yayımlanan kitaplar. Bunlar arasında en ünlüsü ise, daha bugünden kült statüsünü kazanmış olan **Jamie** ve **Gilbert Hernandez** kardeşlerin çalışmalarını içeren **Love And Rockets** (Aşk ve Havai Fişekler).

Jamie Hernandez, Kaliforniya'daki Latin-İspanyol kökenli punk'çı kızların serüvenlerini çizip anlatıyor. Hispanik kültürün, elitist beyaz kültürce asimile edilmemiş, nötrleştirilmemiş bir değerler dizisi, gelenek ve görenekler toplamı olması nedeniyle de beyaz protestan Amerika'ya muhalif (anti-WASP) bir tavır almış oluyor.

Gilbert Hernandez ise, **Marquez**'in romanlarından ve **Frida Kahlo**'nun resimlerinden esinler taşıyan **Heartbreak Soup** (Kalp Kırıklığı Çorbası) başlıklı dizisinde mitik-düşsel bir Orta Amerika kasabasındaki, Palomar'daki yaşamı, burada yaşayan insanlar arasındaki ilişkileri anlatıyor.

Cinselliklerini gönüllerince yaşayan, bağımsız, kişilikli ve kuvvetli kadın karakterler resmeden **Hernandez Kardeşler**, "süper kahraman" geleneğinden köklü bir kopuşu gerçekleştirmiş bulunuyorlar. Bu kadın karakterler, "kötüler"i her ne pahasına olursa olsun cezalandıran ve hemen hepsi de erkek olan intikamcı "süper kahramanlar"ın otoritesine meydan okuyorlar. **Hernandez Kardeşler** sonuçta eşitlikçi bir ütopya sunmasalar da, geleneksel çizgi romanın şiddete dayalı dünyasını dişilleştiriyorlar.

"Yer düzeyi"ndeki yayınevi Fantagraphics 1994 yılında bir de **Joe Sacco**'nun **Filistin** adlı kitabını yayımladı. **Filistin**, **Hernandez Kardeşler**'in çalışmalarından farklı olarak, bir grafik anlatı değil; olsa olsa bir grafik belgesel. **Joe Sacco**'nun 1991 yılında Batı Şeria'ya yapmış olduğu gezinin kroniği. **Sacco**'nun kendi gözlemlerinin yanısıra Filistinli aydınlar, İsrailli barışseverlerle yapmış olduğu söyleşilerden yola çıkarak kotardığı ve Filistin halkının direnişini, özgürlük mücadelesini yücelten bir çalışma.

Bu yazıyı oldukça radikal bir grafik anlatının sözünü etmeden noktalamak istemiyorum: Bu, vicdani redcilerin ve pek çoğu savaşın dehşetini doğrudan yaşamış, ordudan ayrıldıktan sonra da savaşın kötülüklerini genç kuşaklara aktarmayı, onları bu konuda aydınlatmayı misyon olarak benimsemiş emekli subayların oluşturduğu Yurttaş Asker (Citizen Soldier) adlı gönüllüler örgütünün yayımladığı ve bir grup yazar-çizerin kollektif çabalarıyla yaratılmış pasifist, anti-militarist öykülerden oluşan **Gerçek Savaş Öyküleri** (Real War Stories) adlı kitap. Bir askeri yetkili, bu alt-üst edici öykülerin Amerika'nın ulusal güvenliği açısından tehdit oluşturduğunu beyan etmiş. Sayın yetkilinin bu beyanı **Gerçek Savaş Öyküleri** hakkında size çok şey anlatmıyor mu?..

SAYI: 22
3 EKİM 1996
PERŞEMBE

SAHİBİ:
ŞİMERA YAYINCILIK LTD. ŞTİ adına Mehmet ÇAĞÇAĞ

Yayın Yönetmeni:
Metin ÜSTÜNDAĞ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Kutlu ESENDEMİR

Öküz'e saman ve su verenler:
Altay MARTI, Aslan ÖZDEMİR, Atilla ATALAY, Ayça ŞEN, Bahadır BARUTER, Bahadır BOYSAL, Can KOZANOĞLU, Can YÜCEL, Can BARSLAN, Cezmi ERSÖZ, Cüneyt ÖZDEMİR, Devrim SEVİMAY, Derya SAYIN, Eflatun NURİ, Ender ÖZKAHRAMAN, Engin TURGUT, Eşber YAĞMURDERELİ, Ferhan ŞENSOY, Fikret BEKLER, Gani MÜJDE, Güneri İÇOĞLU, Halil TURHANLI, Hacer YILDIRIM, Haydar ERGÜLEN, Kemal GÖKHAN, Kutlu ESENDEMİR, Lütfü OFLAZ, Mehmet ÇAĞÇAĞ, Mesut CEYLAN, Memed Erdener, Mesut KARA, Metin ÜSTÜNDAĞ, Murathan MUNGAN, Muhsin KIZILKAYA, Musa KART, Nihat GENÇ, Orhan PAMUK, Oktay GÜZELOĞLU, Ömer LAÇİNER, Semra CAN, Sezai SARIOĞLU, Sunay AKIN, Soner GÜNDAY, Tan CEMAL, Tuğrul ERYILMAZ, Tuncay AKGÜN, Tuncel KURTİZ, Tuncer ERDEM, Ümit KIVANÇ, Vedat ÖZDEMİROĞLU, Yıldırım TÜRKER, Yılmaz ERDOĞAN, Zafer TEMOÇİN

Sayfa Sekreteri
Aydın ŞAHİN, Fikret ÖZDEMİR

Bilgisayar Tasarım:
Murat YÜCEŞAN
Cebrail ÖKÇÜ
Vesile ÖZDEM
Yasemin KALE

Montaj:
Kadri Çavuşoğlu

Satış:
Cüneyt AYDIN

İşletme:
Orhan AÇAR

Halkla İlişkiler:
Suzan ÇARK

Muhasebe:
Yaşar AKŞAHİN

Bina Görevlisi:
Yasin ADIYEKE

Tel: 251 42 44 - 251 57 54,
Fax: 251 52 67,
Baskı: Basmat
Dağıtım: Bir-Yay,
Adres: İstiklal Cad. İmam Adnan Sok. No:20 80800

ABONELİK KOŞULLARI

AMERİKA - (UÇAK)
1 yıllık Abone bedeli - 100 $ -
6 aylık Abone bedeli 50 $
UZAKDOĞU - (UÇAK)
1 yıllık Abone bedeli - 125 $
6 Aylık Abone bedeli 65 $
AVRUPA (POSTA)
1 yıllık Abone bedeli 100 DM
6 aylık Abone bedeli - 50 DM
AVRUPA (UÇAK)
1 yıllık Abone bedeli 110 DM
6 aylık Abone bedeli 55 DM
YURT İÇİ (POSTA)
1 yıllık Abone bedeli
3.500.000 TL
6 aylık Abone bedeli
1.750.000 TL

BANKA HESAP NUMARALARI:
Mark hesabı: 3002462 - 0
Dolar hesabı: 3002461 - 2
TL hesabı: 1100384 -7

(Hesap numaralarının hepsi Yapı Kredi Bankası, Parmakkapı Şubesine aittir)

Akşamsefası

öküztüphanesi

ö k ü z t ü p h a n e s i

HAFTANIN ALINTISI

Sağduyudan uzak düşmeyen herkes tıkız bir kültür kuramının ne denli dallıbudaklı birikimler getirdiğini bilir. Hele eksiksiz kültür kuramı diye pazarlanan şeyler gülünç mü gülünç savlar bence. Felsefe açısından eli ayağı oldukça düzgün bir kültür kuramının, biçimi içeriği saymakla tükenmeyecek öğeler kapsaması gerekir. Gel gör ki kültür kuramı olmadan da yaşayamaz insan. Salt varoluşumuz gereği, nasıl kültürsüz edemezsek, eylemlerle etkinlikleri, törenlerle kurumları, değişmelerle kuralları yönünden, içinde yaşadığımız kültürü, anlamak için geçici de olsa, bir kültür kuramına kavuşturmak zorundayız. İnsan ancak kültür varoldukça insa olduğuna göre, hep böyle sürüp gidecek bu.

KÜLTÜR KURAMI - Nermi Uygur

Altı Ay Bir Güz / Bilge Karasu / Metis Yayınları / 83 Sayfa

Psikanaliste İhtiyacım Yok! Kedime Konuşuyorum / Eve Jauréguiberry / Çev: Ayşe Ece / Özgür Yayınları / 235 Sayfa

Şehrin ılık solukları / Tuncer Erdem / Yapı Kredi Yayınları / 145 sayfa

Kolları Bağlı Doğan / Osman Şahin / Kaynak Yayınları / 159 Sayfa

Müzik ve Muhalefet / Halil Turhanlı / Altıkırkbeş Yayın / 269 Sayfa

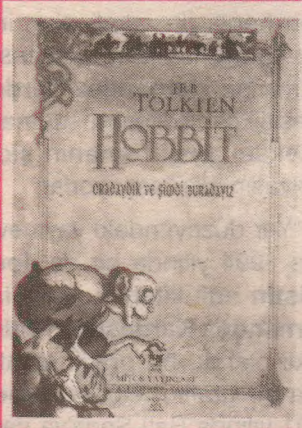

Hobbit Oradaydık ve Şimdi Buradayız / j.R.R. Tolkien / Çev: Emel İzmirli / Mitos Yayınları / Altıkırkbeş Yayın / 325 Sayfa

O Günlerde Sanki Hiç Yoktuk / Kemal Gökhan Gürses / Pencere Yayınları / 184 Sayfa

Gitar / Michel del Castillo / Çev: İnci Kaplan / Can Yayınları / 111 Sayfa

Uzakların Ötesinde / Güneş Karabuda / İletişim Yayınları / 207 Sayfa

The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi / Küçük İskender / Parantez Yayınları / 160 Sayfa

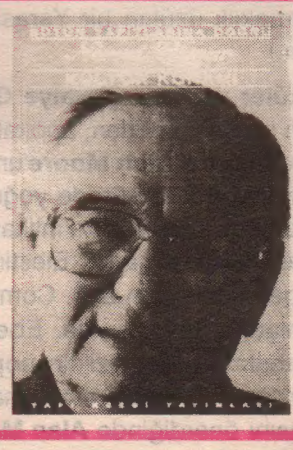

Kültür Kuramı / Nermi Uygur / Yapı Kredi Yayınları / 183 Sayfa

Sis ve Gece / Ahmet Ümit / Cem Yayınevi / 264 Sayfa

Karısını Şapka Sanan Adam / Oliver Sacks / Çev: Çiğdem Çalkılıç / Yapı Kredi Yayınları / 244 Sayfa

İspanya'nın Kanı - İç Savaş Deneyimi (1936 -1939) / Ronald Fraser / Çev: Yavuz Alogan / Belge Yayınları / 813 Sayfa

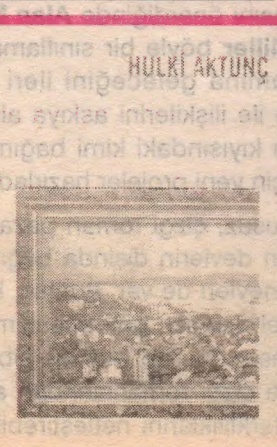

Gidenler Dönmeyenler-Kurtarılmış Haziran / Hulki Aktunç / İyi Şeyler Yayıncılık / 219 Sayfa

Maşenka / Vladimir Nabokov / Çev: Esra Birkan / Telos Yayıncılık / 135 Sayfa

Akşamsefası
İLANLARINIZ İÇİN: 0212.251 42 44